

23403

№ 2 ՀՐԱՏ. Դ. ՄԻՆԱՍՅԱՆԻ

ԱՐՁԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

ՕՊԵՐԵՏ 4 ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՄԱՐ

Հեղինակ՝ ԻԻՋԵՐ ԲԵԿ ՀԱՅԻՐԵԿՈՎ
Թարգմանիչ՝ Ա. ՎՐՈՅԵՐ

ԳԻՆՆ Բ՝ 50 Կ.

(Այս թարգմանությունը հեղինակը հաաանել է եւ անել իրա յա-
տուկ թոյլտուութիւնը)

894-362

Ա-92

Բ ա զ ու

Էլէք.-տպ. Ն. Նրեանցեանի
Баку, тип. Н. А. Эриванцова
1916

Изд. Д. Минасяна
АРШИНЪ малъ АЛАНЪ
Соч. Юзеир. Гаджибекова

894.362

Ա - 92

№ 2 ՀՐԱՏ. Դ. ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

ԱՐՁԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

ՕՊԵՐԵՏ 4 ԴՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՄԲ

Հեղինակ՝ ԻԻՋԷՐ ԲԵԿ ՀԱՋԻԲԵՆՈՎ
Թարգմանիչ՝ Ա. ՎՐՈՅԵՐ

(Այս թարգմանությունը հեղինակը հաւանել է եւ տւել իրա յատուկ թոյլտուութիւնը)

Բ ա զ ու
Էլէք.-տպ. Ն. Նըհանցեանի
1916

Изд. Д. Минасяна
АРШИНЪ малъ АЛАНЪ
Баку, тип. Н. А. Эриванцова

2012

ԱՐՁԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՉԻՆՔ

ԱՍԿԵԱՐ,—Երիտասարդ հարուստ վաճառական
ՋԱՀԱՆ,—հրա մօրաքոյրը, (խալան) գեր կին
ՍԻԻԼԵՅՄԱՆ,—Ասկեարի ընկերը
ՎԷԼԻ,—Ասկեարի ծառան
ՍՈՒԼԹԱՆ ԲԷԿ,—կալուածատէր, տարիքով
ԳԻԻԼՉՈՀՐԱ,—Սուլթան բէկի աղջիկը
ԱՍԵԱ,—Սուլթան բէկի եղբօր աղջիկը
ԹԵԼԼԻ,—Սուլթան բէկի աղախինը

115350-ԱՀ

3132-84

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՋԻՆ

Տեսարանը ներկայացնում է Ասկերի տանը հարուստ կահույքած մի սենեակ:

1.) Ասկեար, Ջահան եւ Վէլի.

ԱՍԿԵԱՐ.—(Երգում է ըայաթի Շիրազ.)

Աշխարհ լցրեց իմ ձայնը լացի,
Անընկեր, մենակ, տխուր մնացի,
Եւ միշտ պիտի լամ, թէ ինձ կտրատեն,
Ամբողջ մարմինս, անդամահատեն:

Գիտեմ անվիշտ ես, ով իմ սիրեկան,
Եւ դո՛ւ դարձրիր ինձ թափառական,
Ոչինչ, դու ապրիր, ուրախ անխռով,
Իսկ ես թող միշտ լամ, տաշուեմ ցաւով:

ՋԱՀԱՆ.—Մօրքուրը քեզ մատաղ լինի, ինչ է պատահել
որ այդպէս տրտում տխուր երգում ես. լսողի
սիրտն է այրւում:

ԱՍԿԵԱՐ.—Եթէ սիրտը այրւում է, նշանակում է դու
զթոտ սիրտ ունես, այ մօրքուր:

ՋԱՀԱՆ.—Ասածդ չհասկացայ, մօրքուրդ քեզ մատաղ լի-
նի, կրկնիր ասածդ որ հասկանամ:

ԱՍԿԵԱՐ.—Մի այնպիսի անհասկանալի բան չասեցի, որ կրկնելու կարիք լինի. հիմի դու ինձ լսիր, այ մօրքուր. մի ինձ ասա տեսնեմ. աշխարհը, որ այսպէս դայ ու այսպէս էլ գնա, սրա վերջն ու մեր գործը ի՞նչ է լինելու:

ՋԱՀԱՆ.—Մօրքուրդ քեզ մատաղ լինի, փառք Աստուծոյ, աշխարհին ի՞նչ է պատահել:

ԱՍԿԵԱՐ.—Իմ ասելս էն է, որ այս բոլորը ի՞նչով է վերջանալու: Օրինակի համար, մենք այսպէս հասակ առանք, մեծացանք, փառք Աստուծոյ, ապրանք ու կարողութիւն կայ, բայց այս բոլորով հանդերձ մարդու կեանքը կատարեալ չէ լինում և դարձեալ մի բանի պակասութիւն է զգացւում. ճիշտ չէ՞ ասածս:

ՋԱՀԱՆ.—Մօրքուրդ քեզ մատաղ, ի հարկէ ուղիղ ես ասում, այնուամենայնիւ ասածներիցդ դարձեալ բան չկարողացայ հասկանալ:

ԱՍԿԵԱՐ.—Պարզ է ասածս, այ մօրքուր, ճշմարիտը խօսելով, այս ու այն կողմ նայելով տեսնում եմ, որ մի բան ինձ պակասում է:

ՋԱՀԱՆ.—Եթէ մի պակաս բան կայ, ծառային ուղարկիր՝ շուկայից թող առնէ բերէ. ի՞նչ մտածելու բան կայ այստեղ:

ԱՍԿԵԱՐ.—Դու իմ ասածը չես հասկանում. ես քեզ մի լուրջ բանի մասին եմ ասում, իսկ դու շուկայից ես խօսում: Իմ ասածս այն է, որ այս թափառաշրջիկ կեանքի վախճանը ո՞ւր է հասնելու: Փող ու ապրանք ունեմ, բայց փողատէրը պէտք է մի ուրիշ բանի էլ տէրը լինի, մինչդեռ տես-

նում ես, բոլորովին անփող մարդիկ ոչխարի մի հօտի չափ ունեն նրանցից:

ՋԱՀԱՆ.—Մօրքուրդ քեզ մատաղ. դու վաճառական մարդ, ոչխարի հօտը ի՞նչ ես անում:

ԱՍԿԵԱՐ.—Օ՛ֆ մօրքուրիկ, էլի չհասկացար թէ ի՞նչ եմ ուղում:

Վ Է Լ Ի.—(Յանկարծ) Ես իմանում եմ աղայի ուղածը:

ԱՍԿԵԱՐ.—Այ աղայ դու էլ ես այստեղ. դէ ասա տեսնեմ, ի՞նչ է իմ ուղածը:

Վ Է Լ Ի.—(Քծնելով) Ես իմանում եմ քո ուղածը:

ԱՍԿԵԱՐ և ՋԱՀԱՆ.—Դէ որ գիտես ասա. էլ ինչի՞ ես սպասում:

Վ Է Լ Ի.—(Յանկարծ հոհալով արագ փախչում է. իսկ Ասկեարը՝ ժպտում)

ՋԱՀԱՆ.—Կարծես ծառան գժուել է: Մօրքուրդ քեզ մատաղ, ինձ մի լաւ հասկացրու տեսնեմ թէ ի՞նչ է ուղածդ:

ԱՍԿԵԱՐ.—Այ մօրքուր, ինձ լսիր. քո կարծիքով ես քանի տարեկան կը լինեմ:

ՋԱՀԱՆ.—Այս ուսմաղան ամիսը չէ, այլ յաջորդ տարւայ ուսմաղանը դալ ու անցնելուց յետոյ 28 տարիդ կը լրացնես: Բայց ինչի՞ ես դարդ անում, դու դեռ երեխայ ես և հարիւր տարի կարող ես ապրել:

ԱՍԿԵԱՐ.—Տարօրինակ բան. բայց որքան էլ որ երեխայ լինեմ, այնուամենայնիւ ոտքի վրայ կարող եմ կանգնել:

2.) Նոյնը և Վէլի:

Վ է Լ Ի.—(Մտնելով նախկին դիրքով կանգնում է):

ՁԱՀԱՆ.—Ի հարկէ որ կարող ես կանգնել, փառք Աստուծոյ, քաջառողջ երիտասարդ ես:

ԱՍԿԵԱՐ.—Լաւ, ուրեմն այդ քաջառողջ երիտասարդը ի՞նչ անէ. միայն ուտէ և քնէ:

ՁԱՀԱՆ.—Ասկեար, թէ Աստուածդ կսիրես, արի ինձ հետ պարզ լեզուով խօսիր, որ ես էլ մի բան հասկանամ. չէ որ ես մի պարզ կին եմ. մօրաքոյրը քեզ մատաղ. միթէ ես արաբերէն կարող եմ հասկանալ:

ԱՍԿԵԱՐ.—(Մեկուսի) Էհ, էլ ամաչելու տեղը չէ. (Ջահանին) Դիտէս ինչ կայ, մօրքուր, ես կամենում եմ ամուսնանալ, կին առնել, կին:

Վ է Լ Ի.—Չէ որ ես ասում էի:

ՁԱՀԱՆ.—Մօրաքոյրդ քո ցաւդ ասնի. էլ ուր ես շուռ ու մուռ տալիս, այդպէս ասա, որ ես էլ բան հասկանամ:

ԱՍԿԵԱՐ.—Այո, ուրեմն իմացիր, որ ես ամուսնանալ եմ կամենում:

ՁԱՀԱՆ.—Նւ շատ էլ լաւ ես անում, մօրքուրը քեզ մատաղ լինի: Աստուած ինձ արժանացնէ այն օրւան, որ ես արժանանամ քո հարսանիքին պարել: (Վէլին մտնում է) Տես, Ասկեար, մօրքուրը քեզ մատաղ, վերջ ի վերջոյ դու էլի իմ խօսքին եկար. քանի ժամանակ է, որ քեզ ասում եմ, Ասկեար, արի ամուսնացիր, առն ու տեղի տէր եղիր, բայց ինչ օգուտ, որ դու ինձ չէիր լսում: Ի հարկէ. կին ուղիւ և հարսանի-

քովդ թող բարեկամներդ ուրախանան, իսկ թըշնամիներդ խորտակեն: (Վէլին ա'իս է քաշում) Ուզում ես հէնց էս օրուանից քեզ համար կը գնամ աղջիկ փնտելու: Հանգուցեալ քոյրս, մինչև հոգին աւանդելը ասում էր «Ջահան, տես. Ասկեարին քեզ եմ յանձնում, գնում եմ, նրան միայնակ մի թողնիր, ամուսնացրու... (լալիս է, Վէլին խորը ա'իս է քաշում):

ԱՍԿԵԱՐ.—Դէ, այստեղ լալու բան չկայ, մի անգամ որ խօսքը բացուել է, տեսնենք վերջը ուր է գնում:

ՁԱՀԱՆ.—Մօրքուրդ քեզ մատաղ, ամուսնացիր:

ԱՍԿԵԱՐ.—Բայց ես ինչպէս ամուսնանամ. ամուսնութիւնը այնքան էլ հեշտ գործ չէ:

ՁԱՀԱՆ.—Մօրքուրը քեզ մատաղ, ամուսնանալը ջուր խմելու պէս հեշտ մի բան է. ինչ գոռարութիւն կայ այդտեղ. փառք Աստուծոյ, թէ երիտասարդ ես, թէ փող չունես և թէ կարողութիւն. Աստուած է վկայ, թագաւորի աղջկանն էլ ուղենաս՝ քեզ կտայ: Այստեղ երկար մտածելու բան չկայ. թող հէնց այսօր չադրու գլխիս գցեմ գնամ քեզ համար աղջիկ բնորեմ. և եթէ կամենում ես՝ ինքդ ինձ ասա, որ բէկի կամ վաճառականի աղջկան ուզում ես, գնամ քեզ համար առնեմ:

ԱՍԿԵԱՐ.—Բայց ես ինչ գիտենամ թէ որ բէկի կամ վաճառականի աղջիկն է լաւը, որ ասեմ գնա ու գիր՝ քանի որ ինքս չեմ տեսել նրանց:

ՁԱՀԱՆ.—Վահ, մօրքուրը քեզ մատաղ լինի, ապա իմ աչքերը կոյր են: Աստուած է վկայ, կերթամ ման

կուգամ, կը փնտրեմ, կը նայեմ, կը ջոկեմ և մի այնպիսի աղջիկ կ'առնեմ, այնպիսի աղջիկ՝ որ մարդ նայելիս խելքը գնայ:

ԱՍԿԵԱՐ.—(Ժիծաղելով) Այ մօրքուր, եթէ այդպէս լինի, ուրեմն իմ էլ խելքս կը գնայ ու խելագար կը լինեմ: Ոչ մօրքուրս, ես դրան համաձայն չեմ. աղջիկը պէտք է որ ես ինքս տեսնեմ, եթէ հաւանեցայ՝ կ'առնեմ, իսկ եթէ ոչ՝ չեմ առնի:

ՋԱՀԱՆ.—Ապա դու տղամարդ տեղովդ աղջկան ինչպէս ես տեսնելու. միթէ՞ քեզ աղջիկ ցոյց կը տան:

ԱՍԿԵԱՐ.—Բանը հէնց դրանումն է, որ առաւօտուանից քեզ ասում եմ թէ սրա վերջը ինչ է լինելու: Ամուսնանալ եմ ուզում, բայց չգիտեմ թէ ո՞ւմ առնեմ. որովհետեւ ոչ ոքի չեմ տեսել, և տեսնելու էլ հնար չկայ:

ՋԱՀԱՆ.—Այ մօրքուրը քեզ մատաղ լինի, դու արեւ քո պապերի ճանապարհով ամուսնացիր. քո ինչ դործն է. ես գնամ քեզ համար աղջիկ առնեմ, եթէ վատը լինի՝ մեղքդ շինքիս:

ԱՍԿԵԱՐ.—Այ մօրքուր, ինչ ես կ'արծում, ես արշինը երկու շահանոց չիթը առանց տեսնելու չեմ առնում. եթէ մեր պապերի ճանապարհով ամուսնանամ՝ շարունակ պէտք է կ'լին առնեմ—արձակեմ, կ'լին առնեմ—արձակեմ՝ մինչև որ մէկը ինձ դուր գայ ու մնայ... ոչ, ես այդ ձևով չեմ կամենում ամուսնանալ. եթէ հնարագէտ ես, ինձ մի միջոց գտիր որ նախ աղջկան կ'արողանամ տեսնել և ապա առնել:

ՋԱՀԱՆ.—Մօրքուրը քեզ մատաղ լինի, ես ինչ միջոց կ'արող եմ ցոյց տալ. եթէ կ'լին լինէիր՝ քեզ տնէ տուն կը ման ածէի:

ԱՍԿԵԱՐ.—(Ժպտալով) Եթէ կ'լին լինէի խօ կ'լին չէի ուզի...

Վ Է Լ Ի.—Ախ:

ՋԱՀԱՆ.—Ուրեմն ինչպէս անենք:

ԱՍԿԵԱՐ.—Ես էլ հէնց այդ եմ մտածում թէ ինչպէս անենք:

ՎԵԼԻ.—Ախ...

3.) Նոյնը եւ Սիւլէյման

ՍԻԻԼԷՅՄԱՆ.—Բարեւ ձեզ. հ'ը. Ջահան մօրաքոյր, քէֆդ ինչպէս է, Ժաժուժաժ գալիս ես թէ չէ: Վէլի, դու ինչպէս ես:

ՋԱՀԱՆ.—Փառք Աստուծոյ, Սիւլէյման:

Վ Է Լ Ի.—Շատ ապրես, բէկ:

ՍԻԻԼԷՅՄ.—(Երգում է իւրաքանչիւր սրկու տողից յետոյ կը կնկնուի)

Ասա, ինչ վիշտ ունեւ,
Ինչ հոգս, ցաւ ու տխրութիւն,
Մըտածկոտ տեսք ունեւ
Պատել է քեզ տրտմութիւն:

Մի ամաչիր, ասա,
Շուտով քո վիշտը մեզի.
Տեսնենք ինչ ցաւ է սա,
Որ պաշարել է քեզի:

Այս աշխարհում չը կայ,
Ցաւ ու վիշտ երկարառեւ.

Ամենայն ինչ կանցնի,
Կը ծագէ քեզ նոր արեւ:

Միթէ դու չե՞ս լսած՝

Որ կայ այսպիսի առած,

Ով ինչ փափաք ունի—

Նա անպատճառ կը գտնի:

(Ասկեարին) Այ մարդ, քեզ ի՞նչ է պատահել, որ
սգաւորի նման այդպէս նստել ես. դուցէ աշ-
խարհիս ցաւը քեզ են տուել:

ԱՍԿԵԱՐ.— Միւլէյման, շատ լաւ արիւր որ եկար: Ասում
են դու մի շատ խելօք մարդ ես, տեսնենք դու
ինչ խորհուրդ ես տալիս:

ՄԻԻԼԷՅ.— Ուրեմն ինքդ հաւատացած չե՞ս, որ ես խելօք եմ:

ԱՍԿԵԱՐ.— Հաւատում եմ, բայց եթէ դու քո խորհուրդը
տաս, այն ժամանակ աւելի ես կը հաւատամ:

ՄԻԻԼԷՅ.— Դէհ, մի առ մի պատմիր տեսնեմ ի՞նչ է պատահել:

ԱՍԿԵԱՐ.— Ի՞նչ պէտք է պատահի. ես այն եմ մտածում
որ եթէ աշխարհը այսպէս եկել ու այսպէս էլ
գնա, սրա վերջը ի՞նչ է լինելու...

ՄԻԻԼԷՅ.— (Ընդհատելով) Կանց. ուզածդ իմացայ:

ԱՍԿԵԱՐ.— Ի՞նչ է ուզածս:

ՄԻԻԼԷՅ.— Ի հարկէ, որ ուզում ես կին առնել:

ԱՍԿԵԱՐ.— Բահ. ինչից իմացար:

ՄԻԻԼԷՅ.— Երեսիցդ իմացայ. այդ հասկանալը մի դժւար
բան չէ. հը՛, Ջահան մօրքոյր, այդպէս է թէ ոչ:

ՋԱՀԱՆ.— Ցաւդ տանեմ, ի հարկէ որ այդպէս է:

ՄԻԻԼԷՅ.— (Վէլիին) Այսպէս է, թէ ոչ:

Վ Է Լ Ի.— Ի հարկէ որ այդպէս է, բէկ:

ՄԻԻԼԷՅ.— Հիմի համոզւեցա՞ր, որ խելացի եմ:

ԱՍԿԵԱՐ.— Կիսով չափ համոզւեցի: Բայց բարեկամ, հի-
մայ մի խնդիր էլ կայ: Եթէ դու այդ էլ կարո-
ղացար լուծել, այն ժամանակ կը համոզուեմ,
որ գլխից մինչև ոտքերդ խելք ես:

ՄԻԻԼԷՅ.— Դէ, մէկ-մէկ ասա տեսնեմ, լսում եմ:

ԱՍԿԵԱՐ.— Տես Միւլէյման, ես այն համոզմունքին եմ,
որ աղջիկ առնելը ապրանք առնելու պէս մի
բան է. ինչպէս որ ապրանքի լաւն ու վատը
կայ...

ՄԻԻԼԷՅ.— Կանց, իմացայ թէ ինչ է ուզածդ...

ԱՍԿԵԱՐ.— Ուրեմն ի՞նչ է ուզածս.

ՄԻԻԼԷՅ.— Ուզում ես, որ նախ աղջկան տեսնես և յետոյ
առնես:

ԱՍԿԵԱՐ.— (Ջարմացած) Բայց դու ինչպէս հասկացար:

ՄԻԻԼԷՅ.— Հէնց որ բերանդ բաց արիր. այդտեղ չհասկա-
նալու ի՞նչ կայ: Այդպէս է, թէ ոչ, մօրքո՛ւր:

ՋԱՀԱՆ.— Ցաւդ տանեմ, ի հարկէ որ այդպէս է:

ՄԻԻԼԷՅ.— Այդպէս է՞ թէ ոչ, Վէլի:

Վ Է Լ Ի.— Ճիշտ ես հրամայում, բէկ:

ՄԻԻԼԷՅ.— Հիմի հասկացար, որ գլխից մինչև ոտքերս
խելք եմ:

ԱՍԿԵԱՐ.— Քիչ է մնացել. եթէ մի բան կայ, այն էլ իմա-
նաս, այն ժամանակ հաւատքս կատարեալ կըլինի:

ՄԻԻԼԷՅ.— Մի առ մի ասա, լսենք:

ԱՍԿԵԱՐ.— Շատ լաւ, այ խելօք տղայ: Հիմի ես աղջկան
ինչպէս տեսնեմ, որ կարողանամ համոզուել թէ
նա ինձ օրքան յարմար է:

ՍԻՒԼԷՅ.—Դրանից հեշտ ինչ կայ. շորերդ փոխիր հինը հագիր, չիթ-միթ ինչ որ պատահի առ թևիդ տակ, ձեռքիդ էլ վերցրու մի արշին, յետոյ դռնէ դուռ ընկիր, շրջիր ու արշին մալ ծախիր, և այդպիսով տեսած աղջիկներիցդ մէկն ու մէկը շոկիր, քու կողմից ինձ ուղարկիր, գործը գլուխ բերեմ պրծնի գնա:

ԱՍԿԵԱՐ.—Զարմանալի միտք է, Աստուածս վկայ:

ՋԱՀԱՆ.—Յաւու տանեմ, ի հարկէ որ լաւ միտք է:

ԱՍԿԵԱՐ.—Էլ ուրիշ հնար չկայ. այսպէս է թէ ոչ, մօրքուր:

ՋԱՀԱՆ.—Յաւու տանեմ, ի հարկէ որ այդպէս է:

ԱՍԿԵԱՐ.—Խելացի ես, եղբայր, խելացի ես: Աստուած վկայ ասածիդ պէս էլ պէտք է անեմ:

ՋԱՀԱՆ.—Այ Սիւլէյման, ապա դու ինչո՞ւ այդպէս տարիքդ առնում ես ու ինքդ չես ամուսնանում:

ՍԻՒԼԷՅ.—Այդ ես էլ եմ մտածում, ես էլ կամուսնանամ մօրքուր, նախ և առաջ այս մեր Ասկեարին ամուսնացնենք, երևում է շատ է շտապում: Յետոյ ես էլ կամուսնանամ: Է՛, մօրքուր, դձու ինչ ես մտածում:

ՋԱՀԱՆ.—Ոչինչ, ցաւդ տանեմ:

ՍԻՒԼԷՅ.—Ոչ մօրքուր, բնական է որքան դու էլ այրի մնացիր. արի քեզ էլ մի լաւ մարդու տանք, որ մեր կեանքն օրհնող լինի:

ՋԱՀԱՆ.—Վայ ցաւդ տանեմ, իմ ինչ մարդու գնալու ժամանակն է:

ՍԻՒԼԷՅ.—Դեռ շատ երիտասարդ ես, ի հարկէ որ ժամանակդ է: Այնպէս է թէ ոչ. —ի հարկէ, որ այսպէս է: Վէլի, այ տղայ, դէ դու էլ պատրաստվիր:

Վ Է Լ Ի.—(Ամաշելով գլուխը քարշ է գցում):

ՍԻՒԼԷՅ.—Հը՞, Ասկեար. ինչ մտաւ շուրթեան մէջ ընկար:

ԱՍԿԵԱՐ.—Աստուած վկայ էղուցւանից ես արշին մալ ալան եմ դառնալու:

ՍԻՒԼԷՅ.—Եւ շատ լաւ կանես. Աստուած շուտով քեզ նպատակիդ հասցնէ՛ մեզ էլ: Այնպէս է թէ ոչ, մօրքուր:

ՋԱՀԱՆ.—Յաւու տանեմ, ի հարկէ որ այդպէս է:

ՍԻՒԼԷՅ.—Այնպէս է թէ ոչ, Վէլի:

Վ Է Լ Ի.—Ճիշտ ես հրամայում, բէկ:

ՍԻՒԼԷՅ.—Ուրեմն այժմ որ այսպէս եղաւ՝ եկէք ինձ մօտ.

Քեզ Աստուած լինի օգնական,

Իմ սիրելի ընկեր Ասկեար.

Այլրիւ երկար, միշտ յաւիտեան,

Իմ սիրելի ընկեր Ասկեար:

Խորհուրդիս ուշադիր եղիր,

Իմ սիրելի ընկեր Ասկեար.

Եւ շուտ արա ամուսնացիր,

Իմ թանգագին ընկեր Ասկեար:

Վ Է Լ Ի.—

Քեզի մատաղ աղա Ասկեար,

Էս աղին դու շուտ խօստացիր,

Քեզի մատաղ աղա Ասկեար,

Դէ շտապիր ամուսնացիր,

Կեանքիդ դուրբան, աղա Ասկեար,

Ինձ էլ մի ճանապարհ բացիր:

ՍԻՒԼԷՅ. և Վէլի.—Շատ խելօք գործ կը կատարես

Եթէ մեզի ախանջ դնես.

Շուտ շորերդ փոխիր, հոգ չի

Որ նմանութիւն արշին մալչի.

Դռնէ դուռ ընկիր վաճառիք
Քեզ համար հարսնացու ճարիր.
Եւ դու դրան կարժանանաս՝
Եթէ արշին մալչի դառնաս:

(Պար)

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՐՈՐԴ

Տեսարանը ներկայացնում է Սուլթան-բեկի տան առաջի պարտեզը. Գիւլջօհրան,
Ասեան և Թէլլի նստած են. մէկը կար է անում, իսկ միւսը գուլպա գործում:

1.) Գիւլջօհրա, Ասեա եւ Թէլլի.

ԳԻԻԼԶՕՀՐԱ.—(Կարելով երգում է)

Ա՛խ Աստուած, հոգս ու ցաւից
Իմ սրտիկը խաւարեց,
Աչքիցս լոյսը հեռացաւ
Սուգն ու շիւան ինձ պատեց:
Այն օրից անբաղտացայ
Երբ ծնայ, աշխարհ եկայ.
Աստուած, կամ առ իմ հոգին
Կամ վերջ տուր իմ ցաւերին...:

ԱՍԵԱ.—Ա՛հ Գիւլջօհրա, քանի դու երգում ես, ես միշտ
տխրում եմ:

ԳԻԻԼԶՕՀ.—Երևի իմ երգը քեզ չի դուր գալիս:

ԱՍԵԱ.—Ոչ, ընդհակառակը, ինձ շատ է դուր գալիս, այդ
պատճառով էլ ես տխրութեան և մտածմունքի
մէջ եմ ընկնում:

ԳԻԻԼԶՕՀ.—Եւ միթէ՞ մեր ամբողջ կեանքը ծայրէ ի ծայր
տխրութիւն ու թախիծ չէ՞:

ԱՍԵԱ.—Այո. Աստուած վկայ ճշմարիտ ես ասում:

ԹԷԼԼԻ.—Այ խանութներ, ինչ կայ որ ախ ու վախ էք քա-
շում: Եթէ տէրը կամենայ, Սուլթան բեկը էսօր
էգուց ձեզ կամուսնացնի, կը գնաք տուն ու
տեղի և զաւակների տէր կը դառնաք, ու վշտե-
րից կազատուէք:

3132-87

ԳԻՒԼՁՈՂ.—Այ թէլլի, այնպէս, ինչպէս որ մեզ են ամուսնացնում, բոլորովին չամուսնանալը աւելի լաւ է:

ԹԵՂԼԻ.—Ինչո՞ւ, այ խանում, ինչո՞ւ ես այդպէս խօսում:

ԳԻՒԼՁՈՂ.—Աստուած վկայ դրուստ եմ ասում. ես երբէք չեմ կամենում այդ ձեռով ամուսնանալ. չեմ կարող իմանալ թէ քեզ ումն են տալիս. ո՞վ է լինելու ամուսինդ. երիտասարդ է, ծեր է, քաջաւ է, կաղ է, թակո՞ղ է:

ԱՍԵԱ.—Ուրեմն Գիւլչօհրա, մարդու բնաւ չգնալով ու տանը մնալով թթո՞ւ պիտի դառնաս:

ԹԵՂԼԻ.—Աստուած մի արասցէ:

ԳԻՒԼՁՈՂ.—Միթէ՞ ես ասում եմ, որ տանը այնքան մնանք մինչև որ պառաւենք... իմ ասածս այն է որ, մարդս մի առաջուց տեսնելու է թէ ում հետ է ամուսնանում: Նայի, տեսնէ կերպարանքին հաւանի ու այնուհետև ամուսնանայ:

ԱՍԵԱ.—(ծիծաղելով) Այնպէս բան ասացիր որ եփած հաւն էլ կը ծիծաղի: Դու այս չորս պատին մէջ ումը կարող ես տեսնել, որ դեռ միևնոյն ժամանակ ուզում ես նայել ու հաւանել:

ԳԻՒԼՁՈՂ.—Այդ գէպըում տանը մնալը գերադասելի է:

ԹԵՂԼԻ.—Թող մի աղաս կամենայ ձեզ ամուսնացնել, այն ժամանակ ես կը վազեմ կը գնամ ձեր նշանածներին կը տեսնեմ, տունը տեղին կը նայեմ—յետոյ գալով ձեզ բոլորը կը պատմեմ: (Գիւլչօհրա եւ Ասեա ծիծաղում են):

ԳԻՒԼՁՈՂ.—Լաւ է, այ թէլլի, նշանակում է, որ եթէ մեր փեսացուին զու տեսնես՝ էլ մեր տեսնելուն կարելիք չի մնում:

ԹԵՂԼԻ.—Ո՛չ խանութներ առաջ ես կը տեսնեմ, յետոյ էլ դուք կը տեսնէք:

ԱՍԵԱ.—Լաւ է թէլլի, թող քո ասածը լինի, թող մեզ մարդու տան մնացեալը հեշտ է:

ԳԻՒԼՁՈՂՐԱ.—Ոչ երբէք. ես առանց տեսնելու և հաւանելու երբէք չեմ ամուսնանայ: Բայց դուք առանց տեսնելու պատրաստ էք ամուսնանալու:

ԹԵՂԼԻ.—Աստուած վկայ, խանում, առանց տեսնելու ամուսնանալը լաւ է, քան տեսնելով ամուսնանալը, որովհետև երբ չտեսած ամուսնանում ես, սիրտդ թփրտում է որ ժամ առաջ տեսնես: Քեզ փառաւոր կը զուգեն ու կը հագցնեն, Փայէտօն կը նստացնեն ու Ալլահ, Ալլահ աղադակելով կը տանեն, ոտներին տակ մատաղ էլ կը մորթեն: Յետոյ սենեակ տանելով անկիւնում կը բազմացնեն: Սիրտդ թփրտում է. նայում ես. մէկ էլ յանկարծ դուրը բացւում է ու երիտասարդ փեսացուն մտնում... (Այս միջոցին դուրը բացւում է եւ Սուլթանը քեզը երեսում: Աղջկերը իսկոյն լոռում են եւ իրանց գործերով զբաղւում): Աստուած մի արասցէ որ այսպիսի փեսացու լինի:

2.) Նոյնը եւ Սուլթանը քեզ

ՍՈՒԼԹԱՆ ԲԷԿ.—Աղջի թէլլի, հազար անգամ պատուիրել եմ քեզ, որ պառկելիս գաս վրաս ծածկես, հիմի բաց եմ պառկել ու մէջքս մրսել է: Է՛հ եթէ հանդուցեալ Սօնաս կենդանի լինէր... էս մենակութիւնն էլ մի բանի նման չէ:

ԳԻՒԼԶՈՂ.—Հայրիկ, մենք չգիտէինք. եթէ մեզ ասէիք, մենք կը ծածկէինք:

ՍՈՒԼԹԱՆ Բ.—Ձէ՞ք ասում. դէ, արդէն անց է կացել. (Կոտորատելով) դէ, վեր կացէք ներս գնացէք. ես էլ քաղաք եմ գնալու. դէ, գնացէք ու տանը հսկեցէք: (Աղջկերը ներս են գնում):

3.) Սուլթանն ըէկ. (միայնակ)

Ձի լինում. միայնակութիւնը ինձ բոլորովին ձեռնտու չէ. հինգ տարի է, որ օր օրի վրայ յետ եմ գնում. երկու օր առաջ բժիշկ Միրզա Հիւսէյնին ասում եմ՝ այս տեղս է ցաւում, այս կողմս է ցաւում. ասում է մի կին առ. ո՛ր էր: Եթէ միայնակութիւն կին պատահէր՝ կառնէի: Իհարկէ ինձ աղջիկ չեն տայ, որովհետեւ տարիքս շատ է իսկ փոքր քիչ. հայհույով ու հրացանաձգութեամբ հարսանիք կատարելը ինձ պատշաճ չէ: Ինձ պէտք է մի տարիքով այրի կին, որ մի մօլլայով, մի զլուխ էլ շաքարով գործս վերջանայ. այնուհետեւ կինս կսկսի գիշերները միբուքիս հինա դնել, ու առաւօտներն էլ կը լւանայ. պառկելիս էլ մէջքս չի մըսի...էհ. բազար գնամ տեսնեմ ինչ կայ չի կայ... (Գնում է):

4.) Ասկերար (ընտրի Ետելից)

Արշին մալ ալան

Արշին մալ ալան (երեք անգամ)

Բաֆթա, Թաֆթա, բողչա, հէյ

(Մտնում է Թելի տակ արշին մալ, իսկ ձեռքին արշին)

Ահա ամբողջ երեք օր է որ դռնէ դուռ շրջում

եմ, բայց փնտրածս չեմ գտնում: Այս օրն էլ անցաւ, տեսնեմ ինչ է լինելու: Ո՛վ բաղդ, դու ինձ հասիր...

(Կրկին երգում է երեք անգամ)

Արշին մալ ալան...

Բաֆթա, Թաֆթա, բողչա, հէյ...

5.) Գիւլջօհրա Ասերա եւ Թէլի

ԳԻՒԼԶ.— }
ՍՍԵՍ.— } (Միասին) Արշին մալչի, արշին մալչի. այս-
Թէլի.— } տեղ արի:

ԱՍԿԵԱՐ.— (Մօտենալով) Կարծես աղջիկներ ի հանքն եմ ընկել, երեքը միասին դուրս եկան. տեսնենք ինչպիսի բաներ են: Ասացէք տեսնեմ, գեղեցիկ խանութներ, ինչ էք կամենում, չիթ, մետաքս, բաֆթա, ամեն բան ունեմ:

ԳԻՒԼԶ.— Բաց արա տեսնենք, մեզ համար ինչ կայ:

ԱՍԿԵԱՐ.— Այս բոլէիս, խանում:

ՍՍԵՍ.— Գեաինը մտածը ինչ սիրուն աղայ է:

ԱՍԿԵԱՐ.— (Ուշադրութեամբ Գիւլջօհրային նայելով) Տես խանում, ինչ սիրտդ ուզէ, բոլորը այստեղ կայ...

(Մնկուսի) բայց ինչ հրաշալի աղջիկ է:

Թէլի.— Այ, խանում, այն վարտիկացուն ինչ լաւն է:

ԱՍԵԱ.— Ահ, այդ ինչ բանի պէտք է...

ԳԻՒԼԶ.— Գուցէ քեզ համար անպէտք է, բայց Թէլիի համար պէտքահան է:

ԱՍԿԵԱՐ.— Ծիշտ ես հրամայում, խանում: (մնկուսի) Խեղացի աղջիկ է, հա: Ուրեմն քանի արշին հրամայում էք կտրել աղախնու համար:

ԳԻՒԼՁՈՂ.—Ինչ արժէ արշինը:

ԱՍԿԵԱՐ.—Տասն երկու կոպէկ արժէ, բայց ձեզ համար տասը կոպէկից կը հաշուեմ:

ԳԻՒԼՁ.—Մենք այս տեսակ չիթերի արշինը միշտ ութ կոպէկով ենք առնում. դու էլ եթէ կտաս՝ տասն արշին կտրիր:

ԱՍԿԵԱՐ.—Ոչինչ, թող ձեզ մատաղ լինի. (չափելով) մէկ, երկու, (մեկուսի) կարծես փնտրածս գտել եմ... երեք, չորս... Աստուածս վկայ շատ սիրուն աղջիկ է... հինգ, վեց, եօթը, կարծես հէնց իմ բախտը այս պէտք է լինի... ութը, ինը... երեկ ինչպէս երեսն է, այնպէս էլ սիրտը պէտք է որ գեղեցիկ լինի... տասը, տասնմէկ, տասներկու...

ԳԻՒԼՁ.—Տասն արշին բաւական է:

ԱՍԿԵԱՐ.—Ահ, մոռացել էի. այս է, տասն արշին է. (կտրում աղախնուն է տալիս)

ԱՍԵԱ.—Մեզ յարմար ոչինչ չունես:

ԱՍԿԵԱՐ.—Խանութ, ձեզ վայել բաներ էլ շատ ունեմ, միայն տանն է. միւս անգամ գալիս կը բերեմ: (Գիւլջօհրան փող է տալիս.) Քո ձեռքիդ բարաքեաթն էլ ինձ բաւական է:

ԳԻՒԼՁՈՂ.—Ինչից իմացար, որ ձեռքս բարաքաթով է:

ԱՍԿԵԱՐ.—Այնպէս, սիրտս վկայում է, որ ձեռքդ բարաքեաթով է: (մեկուսի) Աստուած վկայ, հէնց իմ ուզածն այս է: Խանութ, Սուլթան բէկի տունը միթէ՞ այս չէ:

ԳԻՒԼՁՈՂ.—Հէնց նա է:

ԱՍԿԵԱՐ.—Աստուած հաստատ պահէ: Հապա Սուլթան բէկի աղջիկը որն է:

ԱՍԵԱ.—Հէնց սա ինքն է:

ԱՍԿԵԱՐ.—Աստուած կեանք տայ: (մեկուսի) Շատ գեղեցիկ աղջիկ է:

ԱՍԵԱ.—Գիւլջօհրա, դէ, առն գնանք. թէ չէ հօրեղբայրս կը գայ կը բարկանայ (գնում են):

ԱՍԿԵԱՐ.—Ողջ ու շէն կենաք:

ԳԻՒԼՁՈՂ.—(Գնալով) Դու էլ ողջ եղիր:

6.) Ասկեր (մենակ)

Ճշմարիտ խօսելով, ես սրանից գեղեցիկ աղջիկ չեմ տեսել, և կարող է պատահել, որ այսուհետեւ էլ չտեսնեմ: Ասկեր, արի, ես բաղդ ասա ու սրան առ: Թէև Սուլթան բէկը ինձ չէ տեսած, բայց անունս լսած կըլինի: Գիտէ որ հարուստ վաճառական եմ, և եթէ աղջիկն ուզեմ՝ կըտայ: Իսկ եթէ աղջիկն իմանայ, որ ես խկապէս արշին մալ ծախող եմ, ինձ կուզէ. ի հարկէ եթէ խելացի աղջիկ է՝ կուզէ:

Կարծես գտայ սէրը սրտիս (կրկնել)

Մխիթարանքս իմ ցաւերիս,

Այսուհետեւ կուզեմ ապրել,

Երբոր գտայ ընկեր կեանքիս: (կրկնել)

Բայց Սուլթան բէկը եթէ իմանայ, որ ես արշին մալ ծախող եմ, հազար տարի էլ մնայ, աղջիկն ինձ չի տայ: Երանի աղջիկը մի անգամ էլ դուրս գար, տեսնէի ու խօսեցնէի: Կաց տեսնեմ. (ղրնից նայում է) կարծես եկող կայ. թագնւեմ, տեսնեմ ով է: (Թագնւում է)

7.) Նոյնը եւ Գիւլջօհրա

ԳԻԻԼՁՕՀ.—Ասեան ասում էր որ արշին մալչի տեսքը շատ գեղեցիկ է: Եթէ Ասեային ասենք թէ արի քեզ նրան տանք—մի անգգին աղմուկ կը բարձրացնէ, ասելով՝ միթէ՞ նա իմ զոյգն է: Բայց իմ կարծիքով արշին մալչի լինելը մի վատ բան բան չէ. նա էլ վաճառականի նման մի բան է: Աստուած վկայ, եթէ հայրս համաձայնուի, ես նրա հետ էլ կամուսնանամ. որքան էլ չլինի, ես նրա յերեսը տեսած եմ, գիտեմ որ կաղ չէ, կոյր չէ, քաշալ չէ, ծեր չէ, գէմքն էլ ինձ դուր եկաւ. եթէ նրան լաւ հագցնես, մի բէկի տղի նման գեղեցիկ տղայ կը դառնայ. ինձ ասաց թէ ձեռքդ բարաքեաթով է. և նա ինձ ինչպէս էր նայում... ան, ինչեր եմ խօսում. գուցէ նա կին, երեխաներ ունի:

ԱՍԿԵԱՐ.—(Նրեալով) Ներքի խանում...

ԳԻԻԼՁՕՀ.—(Ցնցելով) Ա՛հ, ինչպէս վախեցայ...

ԱՍԿԵԱՐ.—Կարծեմ ես արշինս այստեղ եմ մոռացել...

ԳԻԻԼՁ.—Եթէ քնար, այստեղ կըլինէր:

ԱՍԿԵԱՐ.—Վնաս չունի, տանը ուրիշ արշին էլ ունեմ...

ԳԻԻԼՁ.—(Մեկուսի) Կրկին ինձ է նայում. նայալացքը նայալացքիս հանգիպելիս կարծես կայծակնահար եմ լինում:

ԱՍԿԵԱՐ.—Խանում, երանի Սուլթան բէկը քեզ նման տասներկու աղջիկ ունենար:

ԳԻԻԼՁ.—Դրանով ինչ ես ուզում ասել:

ԱՍԿԵԱՐ.—Այն եմ կամենում ասել, որ մէկ աղջիկը բէ-

կի, մէկը խանի, մէկը վաճառականի, մէկը մօլլայի, մէկը սէյիդի տալով վերջի քնացածն էլ ինձ կը տար:

ԳԻԻԼՁ.—Լաւ կը լինէր:

ԱՍԿԵԱՐ.—Բայց ո՛չ չի տար. ի հարկէ չի տար. նա մի բէկ է, իսկ ես՝ արշին մալչի: Նա ինձ աղջիկ չի տար... և եթէ նա տալու էլ լինի՝ աղջիկը չի գնայ:

ԳԻԻԼՁ.—Երևի դու ամուրի ես:

ԱՍԿԵԱՐ.—Կատարելապէս ամուրի եմ, բայց Աստուծոյ տաճից գործս շատ յաջող է գնում, մի կտոր հաց ունեմ:

ԳԻԻԼՁ.—Ուրեմն ինչո՞ւ մինչև հիմի չես ամուսնացել:

ԱՍԿԵԱՐ.—Ի՞նչպէս ամուսնանամ. չտեսած աղջկանս չեմ կարող առնել, իսկ իմ անսածներեց էլ այնպիսի մէկին եմ հաւանել որ նրան էլ ինձ չեն տայ:

ԳԻԻԼՁ.—Աղջիկը ինքը քեզ չի՞ ուզի:

ԱՍԿԵԱՐ.—Չեմ կարծում որ ուզի, որովհետև նա բէկի աղջիկ է:

ԳԻԻԼՁ.—Դու նախ աղջկան հարցրու, յետոյ այդպէս խօսիր: Ինչից գիտես որ չի ուզի:

ԱՍԿԵԱՐ.—Ճիշտ ես հրամայում, խանում, եթէ այդպէս է, ասա տեսեմ. ինձ հետ կամուսնանա՞ս:

ԳԻԻԼՁ.—(Չարմացած) Ո՞վ. ե՞ս...

ԱՍԿԵԱՐ.—Այո՛. դու, իմ հաւանած աղջիկը միմիայն դու ես:

ԳԻԻԼՁ.—Իսկ ես կարծել էի թէ ուրիշ աղջիկ է...

ԱՍԿԵԱՐ.—Բացի քեզնից ուրիշը չէ կարող լինել:

ԳԻԻԼՁՕՂ.—Ուրեմն դու ինձ մի անգամ տեսնելով հա-
ւանեցա՞ր:

ԱՍԿԵԱՐ.— Ի հարկէ, խանութ: Աչքը տեսաւ, սիրտը սի-
րեց, քեզ տեսած ըստէիցս սիրտս իր հրճուան-
քից սկսեց բաբախել:

Սովորելով փորձւեցի	} կրկնել
Ամենքից ծաղրուեցի	
Յաւ ու տանջանք շատ տարայ,	
Բայց վերջապէս քեզ գտայ:	

Այնպէս սիրեցի, այնպէս սիրեցի,
այնպէս սիրեցի իմ հողի,
Որ առանց քեզ չեմ ապրի:

ԳԻԻԼՁՕՂ.— Ոչ ոքի չէի տեսնում,
Գաղտնիքս չէի ասում.
Ի՞նչ է սէր, չը գիտէի,
Քեզ տեսնելով սիրեցի:
Այնպէս սիրեցի, այնպէս սիրեցի, և այլն:

ՄԻԱՍԻՆ.— Ահ, մեր բաղդը մեզ օգնեց,
ես ինձ թշուառ կարծեցի,
Բայց ինձ կեանքը ողջունեց՝
Քեզ տեսնելով սիրեցի:

Այնպէս սիրեցի, այնպէս սիրեցի, և այլն:

ԳԻԻԼՁ.— (մեկուսի) Աստուած վկայ ինձ էլ միևնոյն բանը
պատահեց. (նրան) բայց հայրս ինձ քեզ չի տայ:

ԱՍԿԵԱՐ.— Գիտեմ որ չի տայ, դու ինքդ էլ չես կամենայ:

ԳԻԻԼՁ.— Ո՞րտեղից գիտես որ չեմ կամենայ:

ԱՍԿԵԱՐ.— Դե՛ւ ով՝—ես ով...

ԳԻԻԼՁ.— (Ամաչելով) Դու էլ մարդ ես, ես էլ. ես էլ քեզ
եմ հաւանել:

ԱՍԿԵԱՐ.— (Երգում է իւրաքանչիւր նրկու տողից յետոյ
կրկնել)

Եթէ այդպէս է, խանութ
Ուրիշին ինչ եմ անում.

Քեզ եմ միայն ես սիրել,
Քո սիրով յափշտակել:

ԳԻԻԼՁ.— Միթէ՞ դու ինձ ես սիրում
Ուրիշին էի ես կարծում,
Եթէ այդպէս է միանանք
Եւ շուտով ամուսնանանք:

ԱՍԿԵԱՐ.— (Մեկուսի) Այս շատ զարմանալի բան եղաւ.
(նրան) խանութ, ես քեզ յարմար զոյգ չեմ:

ԳԻԻԼՁ.— Չգիտեմ, բայց քեզ շատ եմ հաւանել:

ԱՍԿԵԱՐ.— Խանութ, երեւի ճիշտ է ասած որ սիրտը սրը-
տին է քաշում:

ԳԻԻԼՁ.— Ինձ խանութ մի ասի. անունս Գիւլչօհրա է:

ԱՍԿԵԱՐ.— Գիւլչօհրա, ուրեմն ինչպէս անենք որ հայրդ
քեզ ինձ տայ:

ԳԻԻԼՁ.— Ինձ հօրիցս խնդրիր. տւեց լաւ, եթէ չտւեց՝ այն
ժամանակ ես իմ կամքովս քեզ հետ կամուս-
նանամ:

ԱՍԿԵԱՐ.— (Մեկուսի) Շատ զարմանալի է. (նրան) բայց
հայրդ քեզ բռնի կամուսնայնի:

ԳԻԻԼՁ.— Բռնութեամբ ես չեմ ամուսնանայ:

ԱՍԿԵԱՐ.— Քեզ բռնի կը տանեն:

ԳԻԻԼՁ.— Ինքս ինձ կը խեղդեմ:

ԱՍԿԵԱՐ.— Աստուած մի արասցէ: Հիմի որ գործը այստեղ
հասաւ, թող մի լաւ խորհինք գուցէ մի դար-

ման անենք: Հիմի դու տուն գնայ, թէ չէ մեզ
միասին կը տեսնեն. մնաս բարեաւ:

ԳԻԻԼԶ.— Գնաս բարեաւ. բայց լաւ իմացիր, որ խօսքս
խօսք է: (գնում է)

8.) Ասկեար (առանձին)

Աղջիկը ինձ հաւանել է, բայց ափսոս որ
չգիտէ թէ ես մի հարուստ վաճառական եմ: Ինքս
էլ դիտմամբ այդ բանը աղջկան չյայտնեցի,
որպէսզի աղջկան փորձեմ: Հիմի գնամ մի պատ-
ճառով մօրքուրիս էլ այստեղ դրկեմ, թող տես-
նէ թէ ես ինչպիսի աղջիկ եմ ընտրել: (Գնում է):

9.) Գիւլչօհրա, յետոյ Ասեա եւ Թէլլի.

ԳԻԻԼԶՈՂՐԱ.— (Մտնում է դէս ու դէն նայում եւ յետոյ
մտածկոտ նստում):

Այս ինչ արեցի. մի օտար տղի այնպիսի բա-
ներ ասացի, որ աղջկայ համար անվայել է...
չգիտեմ որտեղից լոյս ընկաւ. ինքը լաւ, խօս-
քերը քաղցր... երբէք մտքիցս չէ հեռանում...
ահ, թշուառ սիրտս շատ է տանջում:

Որտեղից էր ինձ պատահեց

Արշին մալ ալան,

Սիրտս կրակով նա դադեց

Տանջում եմ:

Ինքը լաւ, քաղցրը խօսքերը

Արշին մալ ալան,

Սիրեցի աչք ու յօնքերը

Տանջում եմ:

ԱՍԵԱ.— } (միասին) Այս ինչ յուսահատութիւն,
ԹԵԼԼԻ.— } Գիւլչօհրա, Գիւլչօհրա,

Քեզ պատել է տխրութիւն,

Շուտ ասա, շուտ ասա,

Այդ ինչ կերպարանք է սա,

Գիւլչօհրա, շուտ ասա,

Գիւլչօհրա, շուտ ասա: } 2

Աղջկան անպատշաճ է,

Որ տըխրի, մտածէ,

Ցաւիդ պատճառը ասա,

Գիւլչօհրա, շուտ ասա,

Գիւլչօհրա, շուտ ասա: } 2

(Վերջին տունը նորից կրկնել. Աղջկեքը հեռանում են).

10.) Ասկեար, Ջահան

ԱՍԿԵԱՐ.— Տես, մօրքուր, աղջիկը հէնց այս տանն է բը-
նակում, այս կտորը կը տանես և կասես որ
արշին մալին դրկեց. եթէ ով լինելդ հարցնող
լինի, կասես թէ արշին մալչու մօրքուրն եմ,
հասկացար:

ՋԱՀԱՆ.— Հասկացայ, մօրքուրըդ քեզ մատաղ, գնում եմ:
(Ենքս է մտնում):

ԱՍԿԵԱՐ.— Հետզհետէ աղջկան աւելի ու աւելի եմ սի-
րահարում: Հէնց այսօր Սիւլէյմանին պէտք է
տեսնեմ և ուղարկեմ որ գնայ ու միջնորդու-
թիւն անէ: Այսպէս ուրեմն, ուղածս գտայ: Այս
տունը, այս բակը, այս ճանապարհը, այս բոլո-
րը կարծես երեսիս ժպտում են:

Վերջապէս գտայ իմ փնտրածը,
Գիշեր ու ցերեկ իմ երազածը,
Եթէ նրան ինձի պարգևէ բաղդը,
Կըլնեմ աշխարհի երջանիկ մարդը:

Եկ, եկ, գողարիկ աղջիկ,
Եկ, եկ, իմ անուշիկ,
Էլ չունեմ ես ախ-վախ
Կեանքս քեզ մատաղ:

Լաւերից լաւքն է իմ սրտիս ընտրած,
Կարծես հըրեշտակ է—ոչ արարած.

Ազնիւ է սրտով ու հասուն, խելացի,
Միակն աշխարհում, այն որ ընտրեցի:

Եկ, եկ, գողարիկ աղջիկ, և այլն:
Այժմ այլեւ աւելորդ է այստեղ մնալը: Տուն
գնամ, մօրքորջս գալուն սպասեմ, տեսնեմ ինչ
լուր է բերելու: (Գնում է):

11.) Սուլթան-բէկ (Առանձին)

Հէնց ամենքն էլ իմ ասածն են կրկնում. թէ
ինձ պէտք է հասակաւոր մի կին՝ որ մի մոլլայով
ու մի գլուխ շաքարով գործը գլուխ գայ: Հիմի
ինչպէս անեմ: Ո՞րտեղից մի այդպիսի կին գըտ-
նեմ: Արի, այ կին. եկ, եկ, որտեղ ես: (Հէնց
այս միջոցին Ջահան դուրս է գալիս և ուզում է
զնայ):

12.) Նոյն և Ջահան

ՍՈՒԼԹ.-Բէկ.—(Զախագանց զարմացած). Այս ի՞նչ է.
արդեօք աչքիս է երևում... ոչ սա կին է և ին-

քըն էլ նոր մեր տնից դուրս եկաւ: Կարծես Աս-
տուած իմը ինձ հասցրեց: (Նրա կողմը զնայով)
Քոյրիկ, ո՞վ ես և ի՞նչ գործ ունես մեր տանը:

ՋԱՀԱՆ.—Արշին մալ էի տարել աղջկերանց ցոյց տալու:
ՍՈՒԼԹ.-Բ.—(Մեկուսի), Կին լինելը կին է. միայն վատ
չէր լինի, եթէ երեսը կարողանայի տեսնել: Շատ
լաւ քոյրիկ, բայց գուցէ դու չաղբում փաթաթ-
ուած մի տղամարդ ես:

ՋԱՀԱՆ.—Այ եղբայր, դու այդ ի՞նչ խօսք ես ասում:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Եթէ այդպէս է, մի քիչ երեսդ ինձ ցոյց
տուր, որ մօտիկութիւն ատաջ գայ մեր մէջ:

ՋԱՀԱՆ.—(Երեսը քոյրույիս քանալով) Տեսա՞ր որ ես
կին եմ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Այո, տեսայ, (Անկուսի) կին է, և ինքն էլ
շատ լաւ տեսակից. բայց մի ինձ հասկացրու
տեսնեմ, դու ո՞վ ես. ինչացու ես, ո՞ւմ կիներն ես:

ՋԱՀԱՆ.—Ես արշին մալչու մօրաքոյրն եմ, և ինքս էլ
կանանց ու աղջիկներին ապրանք եմ ծախում:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Լաւ, բայց չտեսցիր թէ ո՞ւմ կիներն ես.

ՋԱՀԱՆ.—Ես դալալ քէրբալայ Նասիրի կիներն եմ. գուցէ
կը ճանաչես:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. Ոչ. չեմ ճանաչում. ես դալալի հետ գործ
չունեմ: Լաւ ուրեմն մարդդ դալալութիւն է ա-
նում, իսկ ինքդ էլ արշին մալ ես ծախում:

ՋԱՀԱՆ.—Այո, մարդս դալալութիւն անում էր:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Անում էր. հիմի ի՞նչ գործ է անում:

ՋԱՀԱՆ.—Հիմայ Աստուած գիտէ թէ ինչ գործ է անում.
տառներկու տարի է որ հանգուցեալը մեռել է:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Մեռել է, նշանանկում է դու այրի ես:

ՋԱՀԱՆ.—Այո, այրի եմ:

ՍՈՒԼԹ.—Բ.—Այդպէս ասա էլի: Չէ որ ես էլ եմ այրի:
(Հագում է և իրեն ուղղում): Ուրեմն ասում ես
որ 12 տարի է մարդդ մեռել է և դու այրի ես
մնացել. լաւ, հիմա ինչպէս անենք:

ՋԱՀԱՆ.—Ի՞նչը ինչպէս անենք:

ՍՈՒԼԹ.—Բ.—Ես այն եմ ասում, որ իմ կինս էլ 5 տարի
է վախճանուած է: Շատ վատ է այդպէս մնալը,
մարդ առանձնութեան մէջ ինչ անելը չէ իմա-
նում: (Մեկոսի), լաւ ձեռքս է ընկել, պէտք չէ
սրան բաց թողնել: (Ջահան ուղղում է գնալ):
Մի կաց է, ուր ես այդպէս շտապում:

ՋԱՀԱՆ.—Շտապում եմ. գործ ունեմ:

ՍՈՒԼԹ.—Բ.—Սրանից լաւ էլ ի՞նչ գործ: Դու այրի, ես
այրի. մեր ցաւերը միմեանց պատմենք: Լաւ,
ուրեմն հիմի դու ասում ես որ այրի եմ:

ՋԱՀԱՆ.—Այո, ասացի որ ամուսինս տասներկու տարի է
մեռել է:

ՍՈՒԼԹ.—Բ.—Բանը նրանումն է որ ես էլ եմ այրի:

ՋԱՀԱՆ.—Ինչ արած, Աստուծոյ կամքն է. մենակ դու
չես:

ՍՈՒԼԹ.—Բ.—Այդ գիտեմ որ այդպէս է. բայց արի մենք
երկուսս էլ մի բան անենք:

ՋԱՀԱՆ.—Ի՞նչ բան:

ՍՈՒԼԹ.—Բ.—Մի այնպիսի բան, որ ոչ դու այրի մնաս և
ոչ ես:

ՋԱՀԱՆ.—Այդ ի՞նչպէս անենք:

ՍՈՒԼԹ.—Բ.—Էլ ինչպէս պիտի լինի. մի հատ մոլլա, մի
զլուխ շաքար, գործը կը վերջանայ:

ՋԱՀԱՆ.—Ձեմ հասկանում թէ ինչ ես ասում:

ՍՈՒԼԹ.—Բ.—Ձեա հասկանում. զարմանալի դիւ բիւմազն ես
եղել. բա որ այդպէս է, ուրեմն լսի՛ր թէ ի՞նչ եմ
ասում, ա՛յ դիւ բիւմազ:

Մի ձի հեծայ, աշխարհ ընկայ, եկ առնեմ,
դիւ բիւմազ.

Վերջի վերջոյ քեզի գտայ, մարալըս, դիւ
բիւմազ:

Դու ես ինձ յարմար,

Յօնքերդ կամար,

Եկ առնեմ, դիւ բիւմազ:

Տուն կառուցի քարի վրայ, եկ առնեմ դիւ
բիւմազ.

Ինչ որ ասես՝ զլխիս վրայ, մարալըս, դիւ
բիւմազ.

Դու ես ինձ յարմար,

Յօնքերդ կամար,

Եկ առնեմ, դիւ բիւմազ:

Դու այրի, ես այրի, դու եկ ինձ սիրի, դիւ
բիւմազ,

Ես ինչ ասեմ, դու ինձ լսի, մարալըս, դիւ
բիւմազ:

Դու ես ինձ յարմար, և այլն. (կըկնել)

9.) Նոյնի և Ասկեսար

ԱՍԿԵՍԱՐ.—Այս ինչ զարմանալի բան է. (սառս զալով)
բէկ, ա՛յ բէկ. սպասիր խօսք ասեմ. այդ լաւ
բան չես անում, որ ուրիշի կնոջ սիրահարական
երգեր ես երգում.

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Քեզ ի՞նչ, դժուար ուլ ես:

ԱՍԿԵԱՐ.—Ինչէս թէ ինձ ինչ. չէ որ սա իմ մօրքոյրն է:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Մօրքոյրդ է: Նշանակում է արշին մալչին դու ես:

ԱՍԿԵԱՐ.—Այո, ես եմ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Շատ լաւ, շատ բարի: Բայց դու շատ անգուրթ մարդ ես:

ԱՍԿԵԱՐ.— Ի՞նչ է եղել:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Ինչ պէտք է լինի, այն, որ դու այս խեղճ կնոջ 12 տարի այրի պահել, մարդու չես տւել:

ԱՍԿԵԱՐ.—(Ժպտալով) Ի՞նչ անեմ, մի լաւ մարդ չեմ գտնում:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Լաւ մարդ ես ուզում.—էս: Արի էլի, արի ազգական դառնանք. ես էլ այրի եմ:

ԱՍԿԵԱՐ.—Բէկ, ճիշտ ես ասում թէ՛ հանաք ես անում:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Ճիշտ, բոլորովին սրտանց եմ ասում:

ԱՍԿԵԱՐ.—Լաւ բէկ, դիցուք ես իմ մօրքրոջս քեզ տուի. իսկ դժուար ինձ ինչ ես տալիս:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Ի՞նչ պէտք է տամ. քո օգուտը այն կը լինի, որ ինձ նման բէկի հետ ազգական ես դառնում. մօրքրոջդ օգուտը այն կը լինի՝ որ հանգիստ կապրի: Սրանից աւել էլ ի՞նչ ես ուզում:

ԱՍԿԵԱՐ.—Ոչ, բէկ. այդ բոլորը բաւական չէ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Ուրեմն ի՞նչ է քո ուզածը:

ԱՍԿԵԱՐ.—Բէկ, դու ինձ հետ ուզում ես ազգական լինել, արի երկու կողմից ազգական դառնանք:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Իսպախ թէ երկու կողմից...

ԱՍԿԵԱՐ.—Ահա այսպէս. ես իմ մօրքոյրս քեզ կըտամ, դու էլ աղջիկդ ինձ տուր:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—(Բարկացած) Յիմարի տղայ յիմար. ի՞նչ ես տուտուց տուտուց դուրս տալիս. ես, բէկի տղայ, իմ աղջիկս արշին մալչու պէտք է տամ. գնա՛ կորիւր այստեղից, դու էլ, քո մօրքուրն էլ. տխմարազլուխ. քեզ մի այնպիսի ապտակ կը տամ, որ ատամներդ բերանդ կըթափւի:

ԱՍԿԵԱՐ.—Արի գնանք. մօրաքոյր: (Գնալով մեկուսի) Արշին մալչի Ասկեարին աղջիկ չտւեց, բայց վաճառական Ասկեարին աղջիկը կը տայ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—(Տան դռներին մօտիկ դէպի գնացողները) Տես ինչ տխմար լսկոտ է, որ իր այրի մօրաքրոջ փոխարէն իմ աղջիկս է ուզում. յիմար: (Մտածկոտ) Ոչ, ո՛չ. ես բազդ չունեմ: Կինը երկնքից ընկածի նման ձեռքումս էր. ինքն էլ ճիշտ իմ ուզածը. գործը զլուխ բերելու համար մնում էր մի հատիկ մոլլա, և մի զլուխ շաքար. բայց այդ պատիժ պատուհասը ճրտեղից սրտեղ լոյս ընկաւ ու գործս փչացրեց: Ախ, ախ...

Ինչ վատ եղաւ իմ վիճակս, եկ առնեմ,
դիւ բիւմազ.

Ձեռքից գնաց սիրահարըս, եկ առնեմ,

դիւ բիւմազ:

Դու ես ինձ յարմար, հայն:

ՎԱՐՄԱՆՈՅՐ

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՐՐՈՐԴ

Տեսարանը ներկայացնում է Սուլթան բէկի տանը կահաւորուած մի սենեակ:

7.) Գիւլշօհրա (առանձին)

Ես մի լացող սոխակ դարձայ
Զրկուած քո վարդ երեսից,
Ես մի համբըր թութակ դարձայ
Զրկուած քո քաղցը խօսքերից:

Մտածում էի համբերել
Բաժանուած քո տեսութիւնից,
Սըբտիս ստիպեցի լռել
Հոռւ տառապել քո կարօտից:

2.) Նոյն եւ Ասես

ԱՍԵՍ.— Ինչ է պատահել քեզ, Գիւլշօհրա, ի սէր Աստու-
ծոյ ասա. այս քանի օր է ինչ յուսահատ ես
երևում:

ԳԻԻԼԶ.— Աստուած վկայ ինքս էլ չգիտեմ: Գուցէ հի-
ւանդ եմ:

ԱՍԵՍ.— Բայց չէ՞ որ հիւանդի մի որ և է տեղը կը ցաւի.
փառք Աստուծոյ, երևում է որ քո ոչ մի տեղդ
էլ չի ցաւում:

ԳԻԻԼԶ.— Ի դուր ես հարցուփորձ անում, ի սէր Աստու-
ծոյ հանգիստ թող ինձ:

ԱՍԵՍ.— Ոչ Գիւլշօհրա, այս քանի օր է, որ դու բոլորու-
վին փոխուած ես. հիւանդ չես. ուրեմն այստեղ
մի պատճառ կայ... աղջի. գուցէ մէկի վրայ
սիրահարուած ես:

ԳԻԻԼԶ.— Ո՛ւմ վրայ պէտք է սիրահարեմ:

ԱՍԵՍ.— Ոչ, ոչ, կարմրեցար. անշուշտ մի երիտասարդի
վրայ սիրահարուել ես: Արդեօք հիվ է այդ երի-
տասարդը: Մեզ մօտ բացի արշին մալշուց ու-
րիշ մարդ չէ եղել. երևի այդ լակոտի վրայ ես
սիրահարուել:

ԳԻԻԼԶ.— Ինչո՞ւ լակոտ լինի:

ԱՍԵՍ.— Ա՛, իմացոյ. արշին մալշուն աչք ունես: Աղջի.
միթէ՞ նա քեզ յարմար գոյգ է: Դու բէկի զա-
ւակ, բէկի աղջիկ, յանկարծ մի լակոտի վրայ
սիրահարում ես.— Աստուած վկայ, եթէ ճրագի
պէս էլ լոյս տալիս լինի, դարձեալ ոչ մի կա-
րևորութիւն չեմ տայ նրան: Նա ով՞—ես հիվ:

ԳԻԻԼԶ.— Աստուած վկայ, ինքս էլ չգիտեմ թէ ինձ ինչ
է պատահել: (Լսւում երեսը ծածկում է ձեռքերով)

ԱՍԵՍ.— (Խրատուհան) Դու հասած աղջիկ ես. այդ մըտ-
քերը զլխիցդ հանիր. դու հիվ—այդ փողոցի լա-
կոտը հիվ: Գոնէ մի քեզ յարմար մարդու վրայ
էլ սիրահարուէիր: Տես. ես էլ քեզ նման մի
աղջիկ եմ. սիրահարում եմ որեւէ մէկի վրայ:
Մէկ էլ բան է, յանկարծ հայրդ իմանայ, հաս-
տատ իմացիր, որ քեզ կտոր կտոր կանէ:

ԳԻԻԼԶ.—Թող հայրս իմանայ, ինձ միանգամից սպաննէ,
որ հողիս ազատուի:

ԱՍԵԱ.—Յիմարութիւններ, յիմարութիւն: Վերկաց գնանք
միւս սենեակը, տես քեզ ինչեր եմ ասելու:
(Միասին գնում են):

3.) Սուրբան Բէկ. (Առանձին)

Անդգամ արշին մալչու մօրքոյրը լաւ էր
ձեռքս ընկել, բայց չեղաւ: Հէնց ճիշտ իմ ու-
ղած կինը նա էր, տարիքով, այրի. որ մի հատ
մոլլով և մի գլուխ շաքարով ամեն բան կը պըր-
ծնէր: Բայց արի տես որ բաղդ չունեմ: Անըզ-
գամ լակոտ, իր այրի մօրաքրոջ փոխարէն,
իմ գեղեցիկ աղջիկս էր ուզում, կարծես աղջկա-
նիցս ձեռք եմ քաշել, որ բազարի լակոտին տա-
յի: Ես մի այնպիսի բէկ եմ, որ բոլոր ծանօթ-
ներս անունս գիտեն: Եւ յանկարծ լակոտի մէ-
կը ուզում է ինձ փեսայ դառնալ: Բայց մօ-
րաքրոջը կառնէի, և եթէ մի նկատողութիւն ա-
նող լինէր կասէի թէ մի խեղճ որբկայրի կին
էր, մեղքացայ առայ. մանաւանդ որ մատաղը
իրա ոտքով էր եկել: Սատանի ճուտ, գործը
խանգարեց և չթողեց որ վերջացնէինք... Է՛հ.
գնամ քիչ հանգստանամ. մէջքիս ցաւը նորից
բռնեց. (մտնում է աջ: Իսկ ծախից դուրս է
գալիս):

4.) Թէլլի. յետոյ Ասես

Թէլլի.—Է՛ֆ, աղաս էլի գնաց ձգուելու: Էդ մարդը ուղ-
ղակի գահլէս տարել է: հիմի էլի պիտի կանչէ՝
աղջի Թէլլի, արի մէջքս տրորի...

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—(Դրսից) Աղջի Թէլլի, արի մէջքս տրորի:

Թէլլի.—Չէի՞ ասում. հիմի էլի պիտի սկսի... (Ներս է
մտնում)

ԱՍԵԱ.—Այսքան խրատեցի չեղաւ. երևում է որ աղջիկը
այդ լակոտի վրայ շատ է սիրահարուել: Այնպէս
է լալիս, կարկուտի նման այնքան արցունք է
թափում, որ մարդ խղճահարում է: Չգիտեմ,
որտեղից որտեղ այստեղ դուրս պըծաւ այդ ար-
շին մալ ալանը: Եթէ մի բէկի աղայ կամ մի
վաճառական էր եղել, էլի խօսք չունէի ասելու.
բանը այն է՝ որ մի փողոցային լակոտ է: (Լու-
սամուտից նայելով) Այդ մեր կողմը եկողը ո՞վ
է... Ա՛հ, ինչ գեղեցիկ երիտասարդ է. կարծես
բէկի աղայ լինի: Եթէ մարդ սիրահարուելու էլ
լինի, գոնէ այսպիսիին սիրահարուի: Արգեօք
մեզ մօտ ինչո՞ւ է գալիս: Այո՛. ուղղակի մեզ
մօտ է գալիս: Թող գայ, չպիտի հեռանամ. ե-
կաւ: (Դուռը քակում են. Ասեսն քաց է անում
և Սիւլեյման մտնելիս ձեռքով աշխատում է ե-
րեսը ծածկել):

5.) Նոյն եւ Սիւլեյման)

ՍԻԻԼԷՅ.—Սուլթան բէկը տա՛նն է:

ԱՍԵԱ.—Այո տանն է. քիչ սպասեցէք այստեղ, իսկոյն գնամ կանչեմ: (Գնում է)

Անշուշտ Սուլթան բէկի աղջիկն է
Գեղեցկութեամբ նոր բացուած վարդ է:
Բաղդ է, Ասկեար, որ պատահեցիր
Այս սիրունին հարսնացու ընտրեցիր:
Յաւում եմ որ ես չգիտէի,
Թէ չէ նրան ինքըս կառնէի:

Իսկ ի՞նչ կը լինի, եթէ փոխանակ Ասկեարի
համար ուզելու հէնց ես ինձ համար ուզեմ...
Բայց ո՛չ. ընկերոջ նկատմամբ մի այդպիսի վար-
մունք իմ կողմից նամարդութիւն կը լինի: Աս-
կեարը ինձ այնքան վստահացել է, որ իբր պատ-
գամաւոր այստեղ է ուղարկել, միևնոյն ժա-
մանակ ինքը աղջկան սիրահարուած է. նահլաթ
շէյթանին. մարդ պէտք է որ բարեկամութեան
մէջ շիտակ լինի. ոչինչ. ես կը փնտրեմ ինձ
համար մի ուրիշ գեղեցիկ աղջիկ կը գտնեմ:

6.) Նոյն եւ Սուլթան բէկ

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Բահ. Սիւլէյման, որտեղից որտեղ, խէր ըլի.
Նստիր տեսնենք, ի՞նչ կայ չկայ:

ՍԻԻԼԷՅ.— Խէր չեղած ինչ պէտք է եղած լինի. փառք
Աստուծոյ, ամեն ինչ կարգին է:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Շատ գեղեցիկ է, ասա տեսնենք, ուրիշ ինչ
կայ-չկայ:

ՍԻԻԼԷՅ.— Գիտես ինչ կայ, բէկ. այս աշխարհի գործերը

այնպէս են դասաւորուած, որ մարդս մարդու
միշտ կարիք է զգում: Տեսնում ես մի բոլորո-
վին անծանօթ մարդու հետ բարեկամանում ես.
և յետոյ էլ այդ մարդու հետ ազգական ես դառ-
նում, միայն մի բան կայ, որ ազգականացած
մարդը քեզ պատշաճ լինի, հարուստ լինի, անու-
նով լինի: Օրինակի համար վերցնենք հենց մեր
երիտասարդ վաճառական Ասկեարը...

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Այդ ո՞վ է:

ՍԻԻԼԷՅ.— Ճիշտ է, դու նրան ծանօթ չես, բայց նրա հո-
րը լաւ ես ճանաչում հանգուցեալին վաճառական
Մուրսալի էին ասում, որ լաւ մարդկերանցից
մէկն էր:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Այո լաւ էի ճանաչում. իսկապէս, հանգուց-
եալը շատ լաւ մարդ էր:

ՍԻԻԼԷՅ.— Այո. այդ իմ Ասկեար ազածս էլ նրա որդին է,
որ իր հօր բոլոր բարեմասնութիւնները ունի,
նրա նման լաւ և խելացի մի տղայ է. միևնոյն
ժամանակ առուտուրն ու կարողութիւնը շատ
կարգին:

ՍՈՒԼԹ.-ԲԷԿ. — Լաւ, Ասկեարը ի՞նչ է ասում:

ՍՈՒԼԷՅՄ.— Ասկեարի ասածը այն է, որ ուզում է քեզ
ազգական դառնալ:

ՍՈՒԼԹ.-ԲԷԿ. — Բայց իմ աղջիկս դեռ երեխայ է...

ՍԻԻԼԷՅՄ.— Չեմ կարծում, բէկ, որ երեխայ լինի. միև-
նոյն ժամանակ լաւ իմացիր, որ Ասկեարը ու-
րիշ մարդ է, և ես կարծեմ որ քեզ համար մի
այդպիսի տղի ազգականութիւնը շատ օգտաւէտ
կը լինի:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Դու այդ մի բանը ճիշտ ես ասում, և իսկապէս վաճառական դասը ինձ շատ է դուր գալիս. ինձինքներ—մինձինքներ, դօխտուր—մօխտուր, փաստաբան—մաստաբան, ուշիտել—մուշիտելներին հետ ես գործ չեմ կարող ունենալ և չեմ էլ սիրում: Միայն մի բան կայ, որ Ասկեարին ես չեմ տեսել. թէն գիտեմ, որ հայրը լաւ մարդ էր և մեծ կարողութեան տէր, բայց յաճախ պատահում է, որ լաւ մարդիկ վատ որդիք են ունենում:

ՍԻԻԼԷՅՄ.—Ո՛չ բէկ. Ասկեարը շատ խելացի և լաւ տղայ է և ես խնդրում եմ, որ ինձ վստահանաս ու խօսքերիս հաւատաս: Եւ եթէ իսկապէս Ասկեարը վատ մարդ լինէր, մեթէ քո աղջիկը կը խնդրէի նրա համար:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Եթէ այդպէս է՝ համաձայն եմ. Աստուած շնորհաւոր անէ:

ՍԻԻԼԷՅՄ.—(Ձեռքը ընկելով). Աստուած երկուսին էլ բաղդաւորացնէ. որդիերանց տէր դառնան:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—(Վերկենալով). Հիմի համեցէք, համեցէք միւս սենեակը, թէյ խմենք և թէ խօսակցութիւնը շարունակենք: (Գնում են):

7). Աստա (առանձին).

Աստուած վկայ կեանքումս այսպիսի գեղեցիկ տղայ չէի տեսել. ես դռան ձեղքից միանգամ էլ նայեմ... ես էլ այս տղին եմ սիրահարուելու. Գիւլշօհրան լակոտի մէկի վրայ սիրահարուելուց յետոյ, ես ինչո՞ւ բէկի տղի նման

մի երիտասարդի չսիրահարուեմ: Եւ իսկապէս, երբ մարդս մէկին սիրում է, այն ժամանակ որքան յուսահատ վիճակ է ստեղծւում...

Քեզ տեսնելուս պէս

Ա՛խ, իմ սիրտս թըրթռաց.

Այժմ ձգտում եմ դեպ' քեզ,

Գամ գիրկդ ինձ ընդունես:

Ես որբ եմ, անբաղդ,

Ո՛վ սիրուն երիտասարդ.

Այժմ ձգտում եմ դեպ' քեզ

Գամ գիրկդ ինձ ընդունես:

Գնամ Գիւլշօհրայի մօտ մեր դարդերը միմեանց պատմելու: Մենք հիմա վշտակից ենք: (Գնում է):

ԹԷԼԼԻ.—Լաւ որ հիւր եկաւ, և ինձ աղայիս ձեռքից ազատեց, թէ չէ. այստեղս ճմիր, այստեղս տըրորի, այս կողմս շփի, այն կողմս շփի, ճֆ, բոլորովին յօգնեցի էլի: Եթէ մի լաւ մարդ լինէր ու ինձ առնէր՝ ուղղակի հոգիս կազատուէր. բայց որտեղ է...

Գիշեր ցերեկ աչքս ճամբին

Իմ սիրելի, ո՛վ իմ անգին,

Քեզ է մնում,—իմ ցանկալին,

Քեզ երազում թշառ ԹԷԼԼԻն:

Եթէ յայտնէիր յանկարծ,
Կարժանանամ, անխ, Տէր-Աստուած,
Քեզ է մնում—իմ ցանկալին,
Քեզ երազում թշառ ԹԷԼԼԻն:

Եւ կուգայիր դու քաջի պէս
Որ արցունքոտ աչքս սրբես,
Քեզ է մնում—իմ ցանկալին,
Քեզ երազում թշուառ թէլլին:

(Դոտը ծեծում են). այս ով է. մի գուցէ իմ ե-
րազածն է. (ըսցէ անում):

8). Նոյն եւ Վէլլի.

Վէլլի.—Սուլթան բէկի տունը այս է:

Թէլլի.—Այո, այս է. ինչ գործ ունես:

Վէլլի.—Ձեզ մօտ մի հիւր կայ:

Թէլլի.—Այո, կայ. ինչ է:

Վէլլի.—Լաւ. բայց ինչի՞ ես չարանում:

Թէլլի.—Ինչի՞ պիտի չարանամ. բայց դու ով ես:

Վէլլի.—Ես քիլիմչի եմ. (մեկուտի). բայց հիանալի աղջիկ
է. երեւի աղախին է:

Թէլլի.—Քիլիմչին ինչ բան է:

Վէլլի.—Նախ ինձ էն ասա թէ դձու ով ես:

Թէլլի.—Ես այս տանը աղախինն եմ:

Վէլլի.—Ես էլ այն տանը ծառան եմ:

Թէլլի.—Ո՞ր տանը:

Վէլլի.—Հէնց էն տանը, էն:

Դու աղախին ես, ես ծառայ քեզի (2)

Ուրեմըն ինչո՞ւ ամուրի մտաս, (2)

Դէ, ասա, դու կին ինձի կը դառնաս,

Հը, կը դառնաս:

(Պար)

Ե՛կ, իմ սիրելի, եկ դու իմ հոգեակ (2)

Դէ, եկ իմ ջէյրան, եկ իմ աղաւնեակ »

Ես քեզ առնեմ, ես քեզ առնեմ, »

Կեանքս կեանքիդ մատաղ անեմ: »

(Պար)

Թէլլի.—Վայ, կարծես այս տղան գժուել է:

Վէլլի.— Ինչի՞ պիտի գիտ լինեմ, մարալըս:

Թէլլի.—Ես մարալ չեմ:

Վէլլի.—Դու ինձ համար մարալ ես, մարալ:

Թէլլի.—(Համոյքով). Դէէ, շուտ, խօսիր, ասա տեսնեմ,
ինչ ես ուզում:

Վէլլի.—Քեզ եմ ուզում, քեզ, հասկացար:

Թէլլի.—Վայ, այս ինչ կրակն ընկայ:

Վէլլի.—Աչքիս լոյսը, զնա էն հիւրին ասա, մի դուրս
գայ, խօսք ունիմ ասելու: (Թէլլին դուրս է գնում)
Գնա մարալս, զնա. զնա ջէյրանս, զնա: Հիա-
նալի աղջիկ է. թող աղաս այն աղջկանը առնէ,
եւ էլ սրան առնեմ, երկուսիս հարսանիքն էլ մի
օրում լինի: (Չոքերը միմեանց է քսում):

9). Սուլթան-բէկ եւ Սուլէյման

ՍՈՒԼԵՅԻՄ.—Ա՛, դձու ես, Վէլլի, իմացայ թէ ինչի ես ե-
կել. դէ, զնանք: Բէկ ամայժմ ցտեսութիւն:

ՍՈՒԼԹ.—Յոտեսութիւն, զնաս բարեմա: Աղջի Թէլլի,
Գիւլշօհրային ու Ասեային ասա թող այստեղ
զան. աղջկանս էլ ասեմ, տեսնեմ ինչ է ասում...
այսպէս է աշխարհի գործերը... մի ժամանակ
մենք էլ ջահել էինք...

10.) նոյն, Գիւլջօհրա եւ Ասես

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Համեցէք տեսնեմ: Գիւլջօհրա, ի՞նչու այդպէս հիւանդոտ տեսք ունես. ի՞նչ է պատահել, հիւանդ խօսէս:

ԳԻԻԼՉՕՀՐԱ.—Ո՛չ հայրիկ լաւ եմ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Շատ լաւ: Աղջիկս գիտե՞ս ինչ կայ:

ԳԻԻԼՉՕՀՐԱ.—Ո՛չ հայրիկ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Եթէ այդպէս է, ուրեմն գիտցիր, որ քեզ մարդու եմ տալիս:

ԱՍԵԱ.—(Մեկուսի). Ափսոս տղայ. ձեռքիցս փախաւ:

ԳԻԻԼՉՕՀ.—Հայրիկ. ի՞նչ ժամանակ է, որ ես ամուսնանամ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Շատ լաւ ժամանակդ է. երեխայ խօսէս: ամեն բան գիտես, ամեն ինչ հասկանում ես: Քեզ մի այնպիսի վաճառականի եմ տալիս, որ թէ եւ ընտանեացդ է, թէ հարուստ և թէ կարողութեան տէր է:

ԳԻԻԼՉ.—Հայրիկ, չբարկանաս, ես մարդու գնացողը չեմ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Տես, մի յիմարանար. ես միջնորդին խօսք տւի գնաց:

ԱՍԵԱ.—(Մեկուսի). Փառք Աստուծոյ, եկող տղան միջնորդ է եղել:

ԳԻԻԼՉՕՀՐԱ.—Ոչ հայրիկ. ես չեմ կամենում ամուսնանալ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Լաւ, լաւ, նազ մի անի. գիտեմ, որ սրտով ուրախ ես:

ԳԻԻԼՉՕՀՐԱ.—Ոչ հայրիկ. ճշմարիտն եմ ասում, որ ես չեմ կամենում ամուսնանալ: Ուզում ես ինձ խփիր, սպանիր, միայն մի ամուսնացնի:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Ուրեմն դու ճշմարիտն ես ասում: Այդ ինչ յիմար խօսք է: Ի՞նչպէս թէ ամուսնանալ չես ուզում, տանը մնալով ու պառաւելով ի՞նչ պիտի դառնաս:

ԳԻԻԼՉՕՀՐԱ.—(Լալով). Ես մարդու գնալ չեմ ուզում:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Ինձ նայիր. մի գԺԼի. դու խօսելու ի՞նչ իրաւունք ունես. երբ հայրդ քեզ ամուսնացնէ՞, դու պարտաւոր ես հնազանդուել:

ԱՍԵԱ.—Ի հարկէ, Գիւլջօհրա. ինչ որ հայրդ ասում է, դու նրան լսիր: Հիմի որ քեզ մարդու են տալիս, դու պարտաւոր ես գնալ: Ել խօսելը աւելորդ է:

ԳԻԻԼՉՕՀՐԱ.—Հայրս թող ինձ սպանէ, բայց չամուսնացնէ:

ԱՍԵԱ.—Բայց դու խօսելու ի՞նչ իրաւունք ունես:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Քեզ ասում եմ մի յիմարանայ... ես քեզ մի այնպիսի մարդու եմ տալիս, որի նմանը չես գտնիլ. դու ի՞նչ ես կարծում:

ԳԻԻԼՉՕՀ.—Մտեային տուր այդ մարդուն, թող ես տանը մնամ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Ի՞նչ ես դադարկ-դադարկ խօսում. եթէ Աստուծոյն ուզող լինի՝ նրան էլ մարդու կը տամ. հիմի քեզ են ուզում, և պէտք է որ առաջ քեզ ամուսնացնեմ:

ԱՍԵԱ.—Ի հարկէ որ այդպէս է:

ԳԻԻԼՉՕՀ.—Ես չեմ կամենում ամուսնանալ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Այդ քո գործը չէ. ի՞նչպէս կարող ես չամուսնանալ: Հայրդ հրամայում է քեզ՝ ամուսնանալ—ամուսնացիր: Իսկ եթէ շատ էլ դէս ու

դէն անես, տկանջիցդ կը բռնեմ ու պատին կը մեխեմ: (Գիւլշոհրան յալիս է իսկ Սուլթան բէկը քարկացած ման է գալիս, յետոյ մ'նդմացած). Աղջիկս, գուցէ դու կարծում ես որ քեզ մի վատ մարդո՞ւ եմ տալիս. դու այսքանը լաւ իմացիր, քեզ մի այնպիսի տղի եմ տալիս, որ կարծես թագաւորի գաւակը լինի: Կտրիճ տղայ, փողը շատ, կարողութիւնը մեծ, ուրեմն ես յիմար եմ որ քեզ վատ մարդու տամ: Դու իմ աչքի լոյս միակ աղջիկն ես. միթէ ես քեզ կամբողդացնեմ. դու լսիր քո ծեր հօր խօսքին և յիմարութիւն մի անի:

ԳԻԻԼԶ.— (Նալով) Հայրիկ, Աստուած վկայ ամուսնանալու բնաւ սիրտ չունեմ: Խնչ անեմ: Դու ինձ մի ամուսնացնի. թող տանը մնամ:

ՍՈՒԼԹ.— Բ.— Աղջիկս. մի հակառակիր, հօրդ խօսքին հնազանդէր, ապա թէ ոչ Աստուած քեզ կամբողդացնէ: Այս էլ իմացիր որ իմ խօսքս խօսք է. ես այն մարդուն խօսք եմ տուել. այսօր-վաղը նշանդ կտան, քեարինը կը կտրեն, հարսանիքը կը լինի... մարդու կը գնաս. ամուսինդ էլ հարուստ, ինքը լաւ մարդ, տուն ու երեխանց տէր կը լինես, ես էլ այս ծեր օրերիս մի քիչ կը հանգստանամ: Գեղ ինչ որ ասում եմ, դու իմ խօսքին լսիր:

ԳԻԻԼԶ.— Հայր, եթէ ուզում ես որ ես ամուսնանամ, այն ժամանակ թող որ ուզած մարդուս գնամ:

ԱՍԵԱ.— (Վախից ու զարմանքից երեսը շոտ է տալիս):

ՍՈՒԼԹ.— Բ.— Աղջիկս, ո՞վ է քո ուզածը, ասա տեսնենք:

ԳԻԻԼԶ.— Խնձ մեծ ցաւերի մէջ ձգեց, — Արշին մալ ալան. Իմ սիրտըս ու հոգիս մաշեց, — այրւում եմ: Օր ու գիշեր ուշք ու միտքս՝ — Արշին մալ ալան. Այդ է միայն երազանքըս, — այրւում եմ: Հէնց տեսնելիս քեզ սիրեցի, — Արշին մալ ալան, Ախ ու վախի մէջ հալւեցի, — այրւում եմ:

ՍՈՒԼԹ.— Բ.— Աղջիկս, արշին մալ ալանը ո՞վ է... (Մեկուսի) գուցէ էն մօրաքրոջ հետ եկող տղան է:

ԳԻԻԼԶ.— Եթէ ես ամուսնանալու լինեմ, միայն նրան կը գնամ:

ՍՈՒԼԹ.— Բ.— Այդ ինչե՞ր ես դուրս տալիս, յիմար աղջիկ. մի բազարի լակոտի հետ պիտի ամուսնանաս. խելագարուե՞լ ես, ինչ է: Աստուած է վկայ, այնպէս կը հասցնեմ, որ ատամներդ բերանդ կը թափուի: Սուլթան բէկի աղջիկը մի լակոտի վրայ սիրահարուի. բահ, բահ, բահ: Հիմի իմացայ թէ ինչու չես ուզում ամուսնանալ. բայց լաւ իմացիր, եթէ այս յիմարութիւնը երկար շարունակուի, երգւում եմ հօրս գերեզմանով քեզ այնպիսի մի հարսանիք անել կը տամ, մի այնպիսի հարսանիք՝ որ մէկ շունչով հոգիդ դուրս կըգայ: Դու քո այդ արարմունքով իմ պատիւս ես արատաւորում: Դու ինչ իրաւունքով արշին մալ ալանի երեսին ես նայում: Թող, մի թող այդ արշին մալին իմ աչքիս երեսայ, ես նրա վրայ այնպէս մի փամփուշտ կըսկեմ, որ նրանից հետք անգամ չի մնայ: Լաւ իմացիր, որ ինձ Սուլթան բէկ կասեն, ես անպատուութիւն չեմ կարող տանել, քեզ էլ կսպանեմ, նրան էլ կսպանեմ:

ԳԻԻԼԶ.—(Լալազին) Հայր, Աստուած վկայ սպանիր ինձ, որ հոգիս ազատուի:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Պիտի սպանեմ: Այս փափախը ինձ հարամ լինի, որ եթէ մի անգամ էլ արշին մալ ալանի անունը բերանդ առնես՝ քեզ կտոր-կտոր չանեմ: Այսպիսի անպատուութիւն կը լինի, որ իմ աղջիկս լակոտ-լուկոտի վրայ սիրահարուի: Վեր, վեր կաց շուտ, կորիք աչքիս առաջից. կորիք, անպատիւ աղջիկ: (Գիւլչօհրան գնում է, Ասեաին) Արշին մալ ալանը երբ էր եկել այստեղ:

ԱՍԵԱ.—Աստուած վկայ չգիտեմ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Ի՞նչպէս թէ չգիտես. ստում և թաքցնում էք ինձանից: Դուք էլ կորէք այստեղից: (Ասեա եւ Թէլլի գնում են): Ի՞նչ զարմանալի փորձանք եկաւ գլխիս: Շանը մէկը գալիս է իմ դրանս և աղջկանս սիրտն է գրաւում. այսպէս էլ անպատուութիւն կըլինի: Հիմա եմ հասկանում թէ ինչու մօրքը ոչ փոխարէն աղջկանս էր ուզում: Թող կորչի գնա, նրա մօրքուրն էլ չուզեցինք: Աղջիկս կատարեալ գժուել է. պէտք է շտապել ամուսնացնել ու գնա. եթէ ոչ այս գործից վերջը մի փորձանք դուրս կը գայ: Եթէ Սիւլէյ-մանին տեսնեմ, պիտի ասեմ որ իմաց անէ Ասկեարին, որ գայ աղջկանս փախցնէ, որովհետեւ ինչպէս երևում է, աղջիկս յօժար կամքով նրան չպիտի գնա, իմ էլ բարկութիւնը կը բռնէ ու կուտամ կսպաննեմ: (Գնում է):

11.) Գիւլչօհրա. յետոյ Ասկեար

ԳԻԻԼԶ.—(Լալով զայիս տախտի վրայ ընկնում է. կամաց մտնում է Ասկեարը Արշին մալչու հագուստով. նրան տեսնելիս իսկոյն վեր է թռչում)

Շուտ, իսկոյն այստեղից հեռացիր գնա, թէ չէ հայրս մեզ երկուսիս էլ պիտի սպաննէ. դէ շտապիր գնա:

ԱՍԿԵԱՐ.—Ի՞նչ կայ. ի՞նչ է պատահել:

ԳԻԻԼԶ.—Հայրս ինձ ուրիշին է տալիս. իսկ ես չեմ ուզում գնալ: Նա իմացաւ, որ ես քեզ վրայ սիրահարուած եմ. սաստիկ բարկացաւ ու ինձ էլ քեզ էլ պէտք է սպաննէ:

ԱՍԿԵԱՐ.—Մի վախենար, Գիւլչօհրա, Աստուծով գործը ուրիշ կերպ կը կարգաւորուի:

ԳԻԻԼԶ.—Շուտ գնա, ի սէր Աստուծոյ, թէ չէ, քեզ իմ աջքի առաջ կըսպաննէ:

ԱՍԿԵԱՐ.—Գնում եմ, Գիւլչօհրա, բայց Աստուած ողորմած է. մի վախենայ, ցտեսութիւն:

ԳԻԻԼԶ.—Տէր Աստուած. դու ինձ մահացրու, որ հոգիս ազատուի: (Գնում է)

12.) Սուլթան քէկ. յետոյ Ասեա, Գիւլչօհրա եւ Թէլլի

ՍՈՒԼԹ.-Բ.—Աղջի Ասեա, Թէլլի, այստեղ եկէք. (Մտնում են) Տեսէք, ես շուկայ եմ գնում, Գիւլչօհրային խրատեցէք, թող խելքը գլուխը հաւաքի, թէ չէ բոլորիդ էլ կը կոտորեմ: (Գնում է)

ԱՍԵԱ.—Հիմի մենք ի՞նչ անենք. միթէ մենք մեղաւոր ենք, որ Գիւլչօհրան մի լակոտի վրայ սիրահար-

ւել է: Աղջի, գնա Գիւլչօհրային այստեղ կան-
չիւր, տեսնում էք էդ աղջկայ յանդգնութիւնը.
ուղղակի հօր երեսին ասում է թէ սիրահարւած
է արշին մալ ալանի վրայ: Այս աղջիկը կատա-
րեալ փորձանք դառաւ մեր գլխին: (Գիւլչօհրան
մտնում է ընկնում թախտի վրայ):

ԱՍԵԱ և ԹԷԼԼԻ. (Միասին երգում են)

Բաւ է այսքան լաց հառաչանք,
Ինչո՞ւ համար այս տանջանք.
Մալչուն դու գերադասեցիր
Հօրըդ արհամարհեցիր:

ԳԻԻԼԶ.—

Զրկւած եմ իրաւունքից,
Օգնութեան յոյս՝— ոչ ոքից.
Վիճակս է յուսահատ, տրտում
Ինչպէս չի լամ անդադրում:

ԱՍԵԱ և ԹԷԼԼԻ.— Անվայել է քեզ ախ ու վախ,
Նղիւր դու մեզ պէս ուրախ.
Զւարթ նայիր դու ամենուն
Որ ունենաս լաւ անուն:

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ ՉՈՐՈՐԴ

Ասկեարի տանը լաւ կահաւորուած մի սենեակ:

1.) Ասկեար յետոյ Գիւլչօհրա

ԱՍԿԵԱՐ.— Ինչ փորձանքներ բերի խեղճ Գիւլչօհրայի
գլխին: Խեղճ աղջիկ: Ինքը այնպէս է հաւատա-
ցած, որ իրան ուրիշի հետ են ամուսնացնում:
Բայց զարմանալի հաստատամիտ աղջիկ է. յօժար
կամքով երբէք չկամեցաւ ուրիշի հետ ամուս-
նանալ: Հիմի իր հօր խնդրանքով, մարդիկ եւ
ուղարկել որ նրան փախցնեն: Ոչինչ, մի եր-
կու ժամից յետոյ ամեն գաղտնիք կը բացուի:
Այն ժամանակ աղջիկն էլ ուրախ կը լինի, եւ
էլ, հայրն էլ: Միայն կամենում եմ որքան
կարելի է աղջկան շուտ տանեն, որ խեղճը ի
գուր աւելի չտառապի: Բայց իմ կատարած
գործս էլ զարմանալի էր. չամուսնացայ, չա-
մուսնացայ և վերջիվերջոյ այսպիսի խաղով ա-
մուսնացայ: Եւ շատ լաւ արեցի: Աստուած լու-
սաւորէ Սիւլէյմանի հօր հոգին. ինձ զարմանա-
լի բան սովորեցրեց: Այսպիսով հիմի գոնէ տե-
սած ու սիրած աղջկանս հետ կամուսնանամ և
աղջիկն էլ ինձ կը սիրէ... Գնամ տեսնեմ, մօ-
րաքոյրս պատուէրներս կատարել է թէ ոչ:

(Գնում է: Քիչ յետոյ դրան դրսից ձայներ է լսում. մի քանի տերթ Գիւլջօհրային ներս հն գցում սենեակ ու դուռը փակելով գնում են: Գիւլջօհրան լաշով ընկնում է տախտի տակ):

ԳԻԻԼԶ.— Օհ. այս ինչ սարսափներ եմ կրում. ինձ բռն-
նութեամբ ամուսնացնում են. ինձ բաժանում
են իմ սիրածից և չգիտեմ ումն են տալիս: Ես
չեմ ուզում այս հարստութիւնն ու այս փար-
թամութիւնը: Ես իմ սիրածին եմ ուզում: (Երե-
սը ծածկելով լաշիս է):

Բաղդը բռնի իմ սիրեկանից
Բաժնեց ու թողեց մեն-մենակ ինձ.
Անյոյս, աչքերովս փնտրեմ զուր,
Ուր է օգնութիւն. ուր է, ուր:

Սպանում է ինձ վիշտը թագուն՝
Որ նա չիմացաւ ցաւն իմ հոգուն.
Այժմ աչքերովս փնտրեմ զուր,
Ուր է օգնութիւն, ուր է նա, ուր:

Ես այլևս այսպէս չեմ կարող շարունակել.
էլ ոյժ չմնաց ինձանում. լաւն այն է որ ինքս
ինձ սպանեմ կամ խեղդեմ ու ազատուեմ: (Իր
շալը ոտրում է որ ինքն իրան խեղդէ, բայց այդ
միջոցին արշին մաշ աշակի ձայնն է լսում,
զարմացած ականջ է դնում և այդ ձայնը նրան
ուրախացնում է):

2.) Նոյն. Ասկեսար

ԱՍԿԵՍՐ.— (Բեմի ետեւից լսում է «Արշին մաշ ալան»

երգի ձայնը որից յետոյ Ասկեսարը մննում է
եւ Գիւլջօհրային քարտում)

ԳԻԻԼԶ.— (Զարմացած նայում է) Դու ես թէ՛ ուրիշն է:

ԱՍԿԵՍՐ.— Ես եմ, ես եմ Գիւլջօհրա, հանգիստ եղիւ:

ԳԻԻԼԶ.— (Հալով) Տեսնում եմ գլխիս ինչեր բերին. եթէ
քիչ էլ ուշանայիր՝ ինքս ինձ խեղդած պիտի լի-
նէի. բայց դու ճիշդից եկար այստեղ. քեզ որ
այստեղ տեսնեն՝ կրօպանեն: Եթէ հնարաւոր է
փախչենք այստեղից:

ԱՍԿԵՍՐ.— (Ժիծաղելով) Իմ տնից ուր փախչենք:

ԳԻԻԼԶ.— Ինչ ես ասում այս ում տունն է:

ԱՍԿԵՍՐ.— Սա իմ տունն է, որ յետոյ քո տունը պէտք
է լինի:

ԳԻԻԼԶ.— Ինչու չեմ կարողանում ըմբռնել: Ո՛վ էր ինձ
փախցնողը:

ԱՍԿԵՍՐ.— Այդ մարդկանց ես էի ուղարկել:

ԳԻԻԼԶ.— Իսկ ես կարծում էի թէ հայրս թողել է, որ այդ
վաճառականի մարդիկը զան և ինձ փախցնեն:

ԱՍԿԵՍՐ.— Ի հարկէ այդպէս է:

ԳԻԻԼԶ.— Էլի չհասկացայ: Ի սէր Աստուծոյ ինձ հասկաց-
րու թէ այս ինչ խաղեր են:

ԱՍԿԵՍՐ.— Լսիր, Գիւլջօհրա. քեզ վրայ սիրահարած ար-
շին մալչին էլ ես եմ. այն վաճառականն էլ ես
եմ՝ որին հայրդ քեզ կամենում էր տալ, ես
կեղծ արշին մալչի դարձած, ինձ համար աղջիկ
էի փնտրում, որ վերջ ի վերջոյ քեզ զտայ.
հօրեղդ ուղեցի, նա էլ տուեց, բայց հայրդ
չէր իմանում թէ ես արշին մալ ծախող աղան
եմ, որովհետեւ նա ինձ սկզբից չէ տեսել:

ԳԻԻԼԶ. — (Նազանքով) Անխիդ, բառ ինձ չէիր օփսոսում, որ այսքան նեղութիւն պատճառեցիր: Քիչ էր մնում հայրս ինձ սպանէր, վերջապէս ես կ'ամենում էի ինքնասպան լինել... եթէ զիտենայի քեզ չէի սիրի...

ԱՍԿԵԱՐ. — Բայց սա կայ, որ մեր հիմիկուայ ուրախութիւնը մեր բոլոր կրած վշտերին սրբում տանում է, այնպէս չէ, իմ աննման Գիւլշօհրա:

ԳԻԻԼԶՈՂ. — Այդպէս է:

ԱՍԿԵԱՐ. — Դէ, հիմի գնանք մէկ-մէկ բոլոր սենեակները ցոյց տամ, և մօրքորոջս էլ տեսնենք: (Գնում են)

3.) Սուլթանն ըէկ, յետոյ Ասկեար.

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Էլի հօր սիրտը. չկարողացայ հանգստանալ, ասացի գնամ տեսնեմ, աղջիկս գլխին մի փորձանք չբերի. բայց ռրտեղ են սրանք: Ա՛յ տղերք, ով կայ այստեղ:

ԱՍԿԵԱՐ. — Բարեւ Սուլթանն ըէկ. բարի եկած:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — (Զարմացած). Տղաս... դու Ասկեարն ես թէ՛ արշին մալ ծախող:

ԱՍԿԵԱՐ. — Ոչ ըէկ. ես Հաջի-Մուրսալու տղայ Ասկեարն եմ, զբաղմունքով էլ վաճառական:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Ասում էի է... միայն աչքիս այնպէս երևաց որ մօտս կանգնողը այն լալոտն էր:

ԱՍԿԵԱՐ. — Այդ ռր լալոտը:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Ոչինչ, արշին մալ ծախող մէկը կար:

ԱՍԿԵԱՐ. — Իմացայ: Դու ուզում էիր նրա մօրաքորը

առնել, նա էլ քո աղջիկն ուզեց, յետոյ դու բարկացար և նրան վռնդեցիր. այնպէս չէ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Այնպէս է, բայց այդ բոլորը դու ռրտեղից գիտես:

ԱՍԿԵԱՐ. — Ի՞նչպէս չգիտենամ, քանի որ ես ինքս էի:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Ի՞նչ ես խօսում:

ԱՍԿԵԱՐ. — Յյո, այո. ես այնպէս արեցի, որ այդպիսով առաջ աղջկան տեսնեմ, յետոյ ամուսնանամ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Ճշմարիտ ես ասում:

ԱՍԿԵԱՐ. — Այս բոլորիս աղջիկդ կուզայ և կը հաստատէ. (Կանչելով). Գիւլշօհրա, այստեղ արի:

4.) Նոյնք եւ Գիւլշօհրա.

ԳԻԻԼԶՈՂ. — (Հօրը ղիմնելով). Տեսնում ես հայրիկ, թէ քո ասածը եղաւ և թէ իմ ասածը: Ասկեարը մեր գլխին այս խաղը խաղալով քո բարկութեան և իմ վշտերիս պատճառը եղաւ. բոլոր մեղքը սրանն է:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Հիմի հասկացայ. շատ հնարագէտն ես եղել. քո հանգուցեալ հայրդ բնաւ այսպէս չէր: Է, ինչպէս ես, լմա ես... աղջի, Գիւլշօհրա, մօտեցիր: (Գիւլշօհրան մօտենում է եւ հօր ձեռքը համընկնում). շատ լաւ, բայց շատ խորամանկն ես եղել. բա քո մօրքորը ի՞նչ եղաւ. և իսկապէս, նա քո մօրքորն էր թէ դա էլ մի խաղ էր:

ԱՍԿԵԱՐ. — Ո՛չ, իսկապէս մօրաքորս է:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Եւ ինքն էլ այլի՞ է:

ԱՍԿԵԱՐ. — Այո, այլի է:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Դէ բեր. ես էլ նրան առնեմ է:

ԱՍԿԵԱՐ. — Բան չեմ ասում. ան: Գիւլշօհրա, մի նեղու-

թիւն կրիր և մօրքըռջս կանչիր: (Գիւլջօհրան զը- նում է):

ՍՈՒԼԹ.-Բ.— Ես էլ նրան առնեմ. նա այրի՛ ես այրի, բը- ժիշկն էլ ինձ խորհուրդ է տալիս, որ կին առ- նեմ: Ես գիտեմ. բժիշկը եթէ մօրքըռջ տեսնէ, նրան էլ կասէ թէ մարդու գնա՛:

ԱՍԿԵԱՐ.— Ա՛ռ էլի, և երկու կողմից էլ ազգական կը լի- նենք. հիմի իմացար թէ երկու կողմից ազգա- կան լինելը ի՞նչ է նշանակում:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.— (Ժպտալով). Իմացայ, իմացայ ով խորամանկ:

5.) Նոյնք, Գիւլջօհրա, Զահան.

ՍՈՒԼԹ.-Բ.— (Զահանին) Դէ արի էլի, առաջ արի: Տեսնում ես քո այս քրոջ որդին ի՞նչ խորամանկն է եղել: Դէ, հիմի ի՞նչ ես ասում. մի հատ մոլլա, մի զլուխ շաքար ու գործը պրծնի գնայ: Նաև ա- սում եմ Ասկեարի և Գիւլջօհրայի, իմ ու քո հարսանիքները մէկ օրում կատարենք:

ԶԱՀԱՆ.— Կամուսնանամ ես նրա հետ՝ ով որ փողեր շատ ունի, (2)

Ո՛վ որ փողեր շատ ունի, և հոգս ու ցաւեր չունի, (2)

Փող ունե՛ս (2)

ՍՈՒԼԹ.-Բ.— Կայ, կայ: (2)

ԶԱՀԱՆ.— Փող ունես՝ ես քոնն եմ, } (2)
 Փող ունես՝ ծառադ եմ:

ԲՈԼՈՐԸ.— Փողը այնպիսի մի բան է, որի ոյժը շատ մեծ է, (2)

Փողի ոյժը շատ մեծ է, ամեն բանի կը յաղթէ: (2)

Փող ունե՛ս, (2)

ՍՈՒԼԹ.-Բ.— Կայ, կայ: (2)

ԲՈԼՈՐԸ.— Փող ունես՝ նա քոնն է,

Փող ունես ծառադ է:

ԶԱՀԱՆ.— Ի՞նչ ասեմ. Աստուած շնորհաւոր անէ:

ԲՈԼՈՐԸ.— Ամէն, ամէն:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.— Երեխերքը տանը մենակ մնացին, կանհա- զասանան. զրկեցէք ձեր ծառային, որ Ասեային ու թէլլին այստեղ բերեն:

ԱՍԿԵԱՐ.— Այս բոլէիս գնամ ուղարկեմ: (Գնում է):

ՍՈՒԼԹ.-Բ.— Աստուած վկայ, ուրախութիւնիցս կարծում եմ, որ բոլորովին երիտասարդացայ: (Արագ շրջելով). Այսինքն ծեր էլ չեմ, մի կտրիճ տղայ եմ: Կեցցեմ ես:

ԱՍԿԵԱՐ.— (Մտնելով). Ղրկեցի:

6.) Նոյնք եւ Սիւլէյման

ՍԻԻԼԷՅՄ.— Բարեւ ձեզ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.— Վահ, Սիւլէյման, Աստուած բարին, սիրելիս, քո այս բարեկամդ ի՞նչ խորամանկ մարդ է ե- ղել, ահազին փորձանք բացեց մեր գլխին:

ՍԻԻԼԷՅՄ.— Այո, շատ խորամանկն է, և չգիտեմ ումից է այդ բաները սովորել:

ԱՍԿԵԱՐ.— Ինչպէ՛ս թէ ումից եմ սովորել. միթէ այս

բոլորը սովորեցնողը դու չէիր. ան, թող մօր-
քուրս ասէ:

ՋԱՀԱՆ — Ճիշտ է, այս բոլոր խորամանկութիւններէ հե-
ղինակը Սիւլէյմանն է. նա սովորեցրեց:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Այսպէս ուրեմն, Սիւլէյման, ես քեզ այդ-
պէս չէի կարծում. դու այս բաները որտեղից
ես սովորել:

ՍԻԻԼԷՅՄ. — Ես եմ հնարել, բէկ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Այ քո գլուխդ ապրի:

ՍԻԻԼԷՅՄ. — Լա՛ւ. Գիւլշօհրան սա է:

ԱՍԿԵՍՐ. — Այո, սա է:

ՍԻԻԼԷՅՄ. — Իսկ իմ տեսած աղջիկը սրան չէ նմանուում:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Դու երեւի Ասեային ես տեսել:

ՍԻԻԼԷՅՄ. — Ասեան ո՞վ է:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Եղբօրս աղջիկն է:

ՍԻԻԼԷՅՄ. — (Ուրախ). Թէ որ այդպէս է, ես ի՞նչու ամուրի
մնամ: Արի մի հարսանիք էլ ես անեմ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Ճիշտ ես ասում:

ՍՈՒԼԷՅՄ. — Ի հարկէ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Տւեցի, ան:

ԲՈԼՈՐԸ. — Աստուած շնորհաւոր անէ, Աստուած շնորհա-
ւոր անէ:

Դ.) Նոյնը Ասեա, Թէլլի եւ Վէլի.

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Ահա եկան. աղջի Ասեա, եթէ քեզ այս տը-
ղին տամ, կը գնան:

ԱՍԵԱ. — Կամուսնանամ ես նրա հետ՝ ով որ փողեր
շատ ունի, (2)

Ով որ փողեր շատ ունի՝ և հոգս ու ցաւեր
չունի: (2)

Փող ունե՞ս: (2)

ՍԻԻԼԷՅՄ. — Կայ, կայ: (2)

ԱՍԵԱ. — Փող ունե՞ս՝ ես քոնն եմ, (2)

Փող ունե՞ս՝ ծառադ եմ: (2)

ԲՈԼՈՐԸ. — Փողը այնպիսի մի բան է, որի ոյժը շատ
մեծ է, (2)

Փողի ոյժը շատ մեծ է, ամեն բանի կըյաղթէ: (2)

Փող ունե՞ս: (2)

ՍԻԻԼԷՅՄ. — Կայ, կայ: (2)

ԲՈԼՈՐԸ. — Փող ունե՞ս՝ նա քոնն է, (2)

Փող ունե՞ս՝ ծառադ է: (2)

ԱՍԵԱ. — (Ուսուցելով) Այո, կը գնամ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Քանչ աղջիկ. դու Գիւլշօհրայից խելօք դուրս
եկար. լաւ, շատ լաւ.

Վէլի. — (Թէլլիի հետ միմեանց նայելուց յետոյ). Ա՛խ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Այ տղայ, այդ ի՞նչ վատ ա՛խ քաշեցիր. քո
դատը ինչ է:

ԱՍԿԵՍՐ. — Ի՞նչ դարդ պէտք է ունենայ. Գիւլշօհրային
ինձ տւիր, Ասեան Սիւլէյմանին տւիր, մօրա-
քրոջս դուռն առար, հիմի Թէլլիին էլ տուր ծա-
ռային:

ԲՈԼՈՐԸ. — Ճիշտ է, ճիշտ է:

ՍՈՒԼԹ.-Բ. — Աղջի Թէլլի, Վէլիին կը գնան:

Թէլլի.— Կամուսնանամ ես նրա հետ՝ ով որ փողեր
շատ ունի, (2)

Ով որ փողեր շատ ունի և հոգս ու ցաւեր
չունի: (2)

Փող ունե՞ս: (2)

Վէլի.— Կայ, կայ: (2)

Թէլլի.— Փող ունե՞ս՝ ես քոնն եմ, (2)

Փող ունե՞ս՝ ծառադ եմ: (2)

ԽՈՒՄԲԸ.— Փողը այսպիսի մի բան է, որի ոյժը
շատ մեծ է, (2)

Փողի ոյժը շատ մեծ է, ամեն բանի
կը յաղթէ: (2)

Փող ունե՞ս: (2)

Վէլի.— Կայ, կայ: (2)

ԽՈՒՄԲԸ.— Փող ունե՞ս՝ նա քոնն է, (2)

Փող ունե՞ս՝ ծառադ է: (2)

Թէլլի.— (Համարձակ) Այո, կը գնամ:

ՍԻԻԼԷՄ.— Վէլի, Թէլլիին կառնեմ:

Վէլի.— (Ամսնչկոտ եւ յանկարծ) Այո, կառնեմ: (Ծիծա-
ղում է):

ԲՈԼՈՐԸ.— Աստուած շնորհաւոր անէ:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.— Լաւ, բայց ե՞րբ սկսենք հարսանիքները:

ԲՈԼՈՐԸ.— Հէնց այսօրուանից:

ՍՈՒԼԹ.-Բ.— Ուրեմն սկսենք. շարեցէք տեսնեմ: (Ձոյզ
զոյգ պարում են. սկզբում ծանր, յետոյ աւելի
ու աւելի արագ):

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

Վ Ե Ր Ջ

Ե Ր Կ ՈՒ Խ Ո Ս Ք.

Մամուլի զանազան օրգաններում բարձրա-
ցած մի անտեղի աղմուկ, պատճառ դարձաւ, որ
երգախառն այս պիէսը թարգմանենք, և տանք
ընթերցող հասարակութեան ձեռքը:

Հեղինակը պարզ, անպաճոյճ խօսքերով,
բայց արեւելոց սիրած և ճաշակաւոր գոյներով
հանդէս է բերում այն անել անցքը, որի մէջ ա-
կամայ կուրուրեան են մատնւած մեր մահմե-
դական հայրենակիցները և շատ մեղմ, իրան յա-
տուկ նրբութեամբ, միացնում է իր ձայնը այդ
խաւարի և աւանդութիւնների ճիրաններում տա-
ռապող ժողովրդի վերածնութեան ձգտող առա-
ջադէմ տարրերի ձայնին:

Պիէսի բնագրում ոչ մի քառ չկայ՝ որ վեր-
դովեցնէ մեր խիղճը, մի կոպիտ ակնարկ կամ
մի անհաճոյ տեսարան՝ որ ստիպւած լինէինք
զայրոյթից մի կողմ դարձնել մեր երեսը: Ամեն
ինչ կատարւում է թուրք նահապետական ըն-
տանիքի մէջն ու շուրջը՝ նահապետական պար-
զութեամբ:

Այն կոպտութիւնները, որ թոյլ են տուել
իրանց զանազան «թարգմանիչ»-ներ և «ըէժիս-
սօր»-ներ այս պիէսի նկատմամբ, հասարակու-
թեան առաջ ոչ մի արդարացում չունեն:

Մենք, մեր ոյժերի ներած չափով, աշխա-
տեցինք բնագրին հարազատ մնալ մեր թարգմա-
նութեան մէջ:

Թ.

Ծանոթութիւններ.—1. Բնագրում իւրաքանչիւր
գործողութիւն բաժանուած չէ տեսիլների, մենք բա-
ժանեցինք՝ ներկայացնողների դիւրութեան համար:

2. Բ. գործողութեան (եր. 26). և չորրորդ գործ-
վերջին երգերը հեղինակը նոր է աւելացրել:

3. Այս պիէսի երգերի մի մասն է միայն բնա-
գրում. միւսները կազմւած են զանազան թարգմանիչ-
ների կողմից, պիէսը աւելի հետաքրքրական դարձնե-
լու համար: Մենք ևս երգւած եղանակների համեմատ
նոր խօսքեր դրինք, նրանց նորից խմբագրելով: Այդ-
պիսով այդ երգերը դարձան աւելի հարթւած և աւելի
իմաստալից՝ միաժամանակ պահելով իրանց նախկին
եղանակները:

20 23403

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0495516

Ep	№ 303/13
МАГ	11 15 -
83	
К	ВАСИЛИ